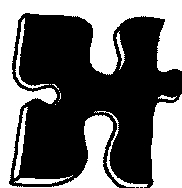

Information om stöd och bidrag till personer med funktionsnedsättning 2010

Ålands handikappförbund r.f.
www.handicampen.ax

Till läsaren

Målet med guiden har varit att sammanfatta information om olika stöd- och bidragsformer samt kontaktuppgifter. Den här guiden är en uppdaterad version av "Information om stöd och bidrag till personer med funktionshinder 2009". Uppdateringen har gjorts av verksamhetsledare Susanne Vinberg och vikarierande organisationssekreterare Harriet Storsved vid Ålands handikappförbund i samarbete med Cancerföreningens verksamhetsledare Helka Andersson. Samtidigt har "Guide 2009 för cancerpatienter och anhöriga" uppdaterats. De båda guiderna är alltså delvis identiska beträffande textens utformning. Myndigheter och organisationer har getts möjlighet att uppdatera och korrigera sina uppgifter. Vi reserverar oss för eventuella felaktigheter och hänvisar till respektive myndighet eller organisation för mera information. Guiden kan köpas i pappersversion på HandiCampen och finns även att läsa i Word- och PDF-format på förbundets hemsida www.handicampen.ax - klicka på "LÄNKAR/DOK."

Mariehamn, februari 2010

Ålands handikappförbund r.f.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ARBETSOFÖRMÅGA	5
SJKDAGPENNING	5
DAGPENNING, REHABILITERING, PENSION.....	5
BESKATTNING.....	6
AVDRAG FÖR NEDSATT SKATTEBETALNINGSFÖRMÅGA.....	6
INVALIDAVDRAG.....	6
AVDRAG FÖR SJUKDOMSKOSTNADER	7
BILAR FÖR RÖRELSEHINDRADE.....	7
BIDRAG FÖR ANSKAFFNING AV BIL.....	7
ÅTERBÄRING AV BILSKATT.....	7
RÄTT ATT ANVÄNDA INVALIDBIL.....	8
ÅTERKRAV AV BILSKATTEÅTERBÄRINGEN.....	8
EXEMPEL PÅ SKATTEBESLUT GÄLLANDE INVALIDBILAR.....	8
PARKERINGSTILLSTÅND FÖR PERSONER MED FUNKTIONSHINDER	9
SKATTEBEFRIELSE PÅ GRUND AV HANDIKAPP	9
TRAFIKFÖRSÄKRINGSPREMIE	10
BOSTADSBIDRAG.....	10
ALLMÄNT BOSTADSBIDRAG.....	10
BOSTADSBIDRAG FÖR PENSIONSTAGARE	10
BOSTADSTILLÄGG FÖR STUDERANDE.....	11
DÖDSFALL	11
VEM FÅR EFTERLEVANDEPENSION?	11
PENSION FRÅN OLYCKSFALLS- OCH TRAFIKFÖRSÄKRINGEN.....	11
FAMILJEPENSION FRÅN UTLANDET	11
FRIVILLIG FÖRSÄKRING	11
GRUPPLIVFÖRSÄKRINGAR.....	11
HANDIKAPPBIDRAG/VÅRDBIDRAG.....	11
HANDIKAPPBIDRAG FÖR VUXNA	11
SÄRSKILDA KOSTNADER	12
VÅRDBIDRAG FÖR PENSIONSTAGARE.....	13
NÄR ETT BARN INSJUKNAR.....	13
STÖD FRÅN FOLKPENSIONSANSTALTEN (FPA).....	13
MÖJLIGHETER TILL FRÅNVARO FRÅN ARBETE FÖR FÖRÄLDERN	13
STÖD FÖR NÄRSTÅENDEVÅRD FRÅN KOMMUNEN (BARN).....	14
HJÄLPMEDEL	14
MEDICINSK REHABILITERING.....	14
PROTESER, ORTOSER OCH ORTOPEDISKA SKOR.....	14
BRÖSTPROTESER	14
PERUKER.....	15
HJÄLPMEDEL FÖR DAGLIGT LIV	15
SJKVÅRDSMATERIAL.....	15
PATIENTENS RÄTTIGHETER	15
PATIENTFÖRSÄKRING	15
LÄKEMEDELSSKADEFÖRSÄKRING	16
PATIENTENS OCH KLIENTENS STÄLLNING OCH RÄTTIGHETER	17
FÖRTROENDERÅDET	17
RÄTTSHJÄLP	17
VÅRD/PSYKOSOCIALT STÖD/INFORMATION.....	18
DIETISTEN VID ÅHS	18

HEMSJUKVÅRD	18
ONKOLOGISKA POLIKLINIKEN	18
CANCERSJUKSKÖTAREN PÅ ONKOLOGEN.....	19
SMÄRTSJUKSKÖTAREN	19
SOCIALKURATORERNA.....	19
SOCIALARBETARE VID ÅUCS.....	19
HUNTINGTONKOORDINATOR	19
PSYKIATRISKA MOTTAGNINGARNA, ÅHS	19
PSYKOLOG INOM PRIMÄRVÅRDEN	19
SJUKHUSPRÄSTEN	20
ÅLANDS HANDIKAPPFÖRBUND R.F.	20
ÅLANDS CANCERFÖRENING RF.....	20
INFOTEKET	20
FOLKHÄLSANS FAMILJERÅDGIVNING	21
REHABILITERING	21
YRKESINRIKTAD REHABILITERING FÖR HANDIKAPPADE.....	21
AMS REHABILITERINGSSERVICE.....	21
MEDICINSK REHABILITERING FÖR GRAVT HANDIKAPPADE	22
MEDICINSK REHABILITERING - FÖRSÄKRINGSBOLAG	22
MEDICINSK REHABILITERING - HÄLSOVÅRDEN.....	22
REHABILITERINGSPENNING	22
KARENSTID	23
ANPASSNINGSTRÄNINGSKURSER	23
DAGCENTER VID FOLKHÄLSANS ALLAKTIVITETSHUS.....	23
SERVICE OCH STÖD P.G.A. HANDIKAPP	23
SERVICEBOENDE	24
FÄRDTJÄNST OCH LEDSAGARSERVICE	24
ÄNDRINGSARBETEN I BOSTADEN.....	24
REDSKAP OCH MASKINER.....	24
TOLKTJÄNST	24
PERSONLIG HJÄLPARE.....	24
EKONOMISKT STÖD	24
SJUKDOMSKOSTNADER.....	25
VÅRDAVGIFTER PÅ SJUKHUS	25
AVGIFT FÖR LÅNGVARIG VÅRD	25
POLIKLINIKAVGIFTER	25
SERIEVÅRD	25
HÖGKOSTNADSSKYDD	25
ERSÄTTNING FÖR LÄKEMEDELSKOSTNADER	26
KOSTERSÄTTNING VID CELIAKI	27
TANDVÅRD.....	27
TANDVÅRD VIA ÅHS.....	27
RESEKOSTNADER	28
SJÄLVRISKANDELEN	28
FÖLJESLAGARE, ÖVERNATTNING, FULLMAKT	28
PATIENTHOTELL OCH HOTELL	29
ÖVRIG STÖDSERVICE	29
HEMSERVICE/HEMTJÄNST	29
HEMSJUKVÅRD	29
STÖD FÖR NÄRSTÅENDEVÅRD	30
UTKOMSTSTÖD	30
SÄRSKILT SOCIALVÅRDSSTÖD FÖR PENSIONSTAGARE	30
HEMSJUKVÅRD	31
POSTEN.....	31
ALLMÄN INTRESSEBEVAKNING	31
VIKTIGA ADRESSER OCH TELEFONNUMMER:	31

ARBETSOFÖRMÅGA

Sjukdagpenning

Sjukdagpenning är kompensation för inkomstbortfall på grund av arbetsförmåga, för en person mellan 16 och 68 år. Den som insjuknar så att han eller hon blir arbetsförmögen och förlorar sin arbetsförtjänst, kan söka sjukdagpenning från FPA. Dagpenningen baserar sig i regel på klientens arbetsinkomst under ett år, vilket innebär att sjukdagpenningen 2010 beräknas enligt klientens arbetsinkomster 2008. FPA får uppgiften om arbetsinkomsten direkt från skattemyndigheten. Om klientens arbetsinkomster har ökat mer än 20 procent sedan 2008, kan han eller hon ansöka om att dagpenningen beräknas enligt den högre inkomsten. Minimidagpenning är 22,04 €/vardag efter 55 kalenderdagar, förutsatt att arbetsvillkoret uppfylls.

Att den sökande är arbetsförmögen skall framgå av ett läkarintyg som bifogas ansökan. På basis av ett kortfattat A-utlåtande kan FPA-byrån i regel bevilja dagpenning för högst 60 dagar. Sjukdagpenningen skall ersätta klientens inkomstbortfall under en sjukdom som varar högst ett år. Om sjukdomen varar längre, kan klienten ansöka om invaliditetspension.

Arbetstagare och företagare kan söka partiell sjukdagpenning som är till för att underlätta rehabilitering och återgången till arbetet vid arbetsförmåga. Från 1.1.2010 kan partiell sjukdagpenning beviljas genast efter sjukdagpenningens självrisktid (insjukningsdagen + 9 vardagar). Partiell dagpenning kan beviljas direkt efter en sjukdagpennings- eller rehabiliteringspenningensperiod. Partiell dagpenning betalas för minst 12 vardagar och maximalt 72 vardagar. Förutsättningarna för partiell dagpenning är att man kommer överens med sin arbetsgivare om att arbeta 40-60% av heltid, att man jobbat heltid före man blev sjukskriven och att läkaren bedömer att deltidarbete inte äventyrar personens tillfrisknande.

Vill du veta mer vänd dig till Folkpensionsanstalten, Nygatan 7 A, 22100 Mariehamn. Mera information och blanketter hittar du på www.fpa.fi eller FPA:s servicenummer tel. 020 692 224.

Dagpenning, rehabilitering, pension

60 dagar

FPA är skyldig att utreda dagpenningstagarens behov av rehabilitering senast när antalet dagar med dagpenning överskrider 60. Om dagpenningstagaren tillfrisknar utan rehabilitering eller om sjukdomen är av sådan art att den inte påverkas av rehabilitering, görs ingen utredning.

150 dagar

När dagpenningen har utbetalats i 150 dagar skickar FPA-byrån ett brev med information om rehabiliteringsmöjligheterna till dagpenningstagaren. Om det blir aktuellt skickar byrån också information om hur man ansöker om pension eller någon annan ersättning.

300 dagar

Invaliditetspension kan i regel komma i fråga först när dagpenning har utbetalats under maximitiden, dvs. 300 dagar. Rätt till dagpenning har inte den som har rätt till invaliditetspension enligt folkpensionslagen eller som har

- arbetslöshetspension
- ålderspension
- förtidspension
- individuell förtidspension
- deltidspension

Däremot kan dagpenning betalas till pensionärer under 68 år som arbetar och blir arbetsförmögna för sitt arbete. Då betalas dagpenning på basis av inkomsterna från detta arbete. Dagpenning kan också betalas till bestående blinda eller rörelsehindrade, som FPA har beviljat invaliditetspension. Vill du veta mera vänd dig till Folkpensionsanstalten eller till det arbetspensionsbolag där du är pensionsförsäkrad eller till Pensionsskyddscentralen tel. *010 7511.

I väntan på beslut om rehabiliteringsstöd eller pension

När en person lyft max sjukdagpenning och fortfarande är arbetsförmögen och söker rehabiliteringsstöd eller invalidpension och väntar på beslutet kan han/hon vända sig till AMS. Man kan eventuellt ha rätt att lyfta utkomststöd vid arbetslöshet under tiden man väntar på beslut om

rehabiliteringsstöd eller invalidpension. Det här gäller även för personer som har ett arbetsförhållande som är i kraft. Tag kontakt med AMS för mer information. Rätten till ersättning uppstår tidigast från den dag man är anmäld hos AMS. Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)
Besöksadress: Ålandsvägen 31, 22100 Mariehamn. Tel. 25000.

Privat sjukförsäkring/livförsäkring

Dagpenning kan också betalas ut oberoende av sjukförsäkringens dagpenning om man har en privat sjukförsäkring eller livförsäkring. Försäkringen innehåller i de flesta fall ersättning för vårddygnet på sjukhus samt dagpenning under tiden för arbetsoförmågan. Försäkringarna kan, beroende av avtal, ha olika förmåner. Till ansökan bör i regel bifogas en bestyrkt kopia av ett läkarutlåtande. Om du vill veta mera vänd dig till ett försäkringsbolag.

BESKATTNING

Avdrag för nedsatt skattebetalningsförmåga

Har en under skatteåret i Finland bosatt persons skattebetalningsförmåga med beaktande av de inkomster och den förmögenhet som står till hans och hans familjs förfogande, av någon särskild orsak, såsom försörjningsplikt, arbetslöshet eller sjukdom, nedgått väsentligt, avdras från dennes nettoförvärvsinkomst ett skäligt belopp, dock inte mera än 1 400 € (ISkL 98 §). Man ansöker om skattelättnad med en fritt formulerad skriftlig ansökan, som måste ange vilken skatt ansökan gäller samt grunderna för sänkning. Läkarintyg, intyg över arbetsoförmåga och andra stödande handlingar bifogas. Också kundens person- och kontaktuppgifter (namn, personbeteckning, adress och telefonnummer) ska anges. Kunden ska dessutom underteckna ansökan. Om ansökan skrivits av ett ombud, ska fullmakt bifogas. Ansökan tillställs Ålands skattebyrå.

Avdrag för nedsatt skattebetalningsförmåga kan i allmänhet inte beviljas till sitt fulla belopp om årsinkomsten för en ensamstående skattskyldig överstiger 15 500 € eller den sammanlagda årsinkomsten för makar överstiger 24 500 €. Avdraget beviljas inte heller delvis om årsinkomsten av en ensamstående skattskyldig överstiger 23 500 € eller den sammanlagda årsinkomsten hos makar överstiger 37 000 €. Dessa inkomstgränser ökas med 2 500 € för varje barn som den skattskyldige har att försörja. Med årsinkomst avses det sammanlagda beloppet av den skattskyldiges nettoförvärvsinkomster och kapitalinkomster. Det blir sällan avdrag för nedsatt skattebetalningsförmåga i och med att man får sjukvårdskostnadsavdrag i kommunalbeskattningen på Åland.

Man kan också ansöka om uppskov med skattebetalning om det finns grunder för uppskov eller be Skattebyrån göra upp en betalningsplan. Det förutsätter i allmänhet att kunden inte har några andra obetalda skatter. Ytterligare information finns i Skattestyrelsens meddelanden "Skattelättnad", "Skatteuppskov" samt "Om man råkat i betalningssvårigheter" eller fås genom att kontakta Ålands skattebyrå, PB 44, Torggatan 16, 22101 Mariehamn, tel. *634 200 eller på webbsidan www.vero.fi. Vid betalningssvårigheter finns information på hemsidan under kontaktuppgifter "betalningsarrangemang och anstånd med betalningen" och telefonnummer: 020 697 029.

Invalidavdrag

För att man skall bli beviljad invalidavdrag i kommunalbeskattningen bör skattemyndigheterna få ett läkarutlåtande (B-intyg), där invaliditet, invaliditetsprocent (minst 30-50 %) och tidpunkt när invaliditetsgraden första gången konstaterades framgår. Efter det görs avdraget automatiskt årligen. Om invaliditetsprocenten förändras bör man meddela skattebyrån. Avdraget vid kommunalbeskattningen är en så stor del av 440 € som invaliditetsprocenten (30 eller högre) utvisar samt vid statsbeskattningen en så stor del av 115 € som invaliditetsprocenten utvisar; vid statsbeskattningen görs avdraget från inkomstskatten på förvärvsinkomster.

Invalidavdraget vid kommunalbeskattningen beviljas högst till beloppet av annan förvärvsinkomst än pensionsinkomst; har en pensionstagare haft skattepliktig pensionsinkomst redan under år 1982, beviljas ett lika stort invalidavdrag vid kommunalbeskattningen som för år 1982.

För närmare information kontakta Skattebyrån, tel. *634 200, www.vero.fi.

Avdrag för sjukdomskostnader

Läkar- och läkemedelskostnader samt sjukhusavgifter och med dessa jämförbara av sjukdomen föranledda kostnader för den skatteskyldige själv eller hans familjemedlemmar får avdras i sin helhet till den del de överstiger 84 € eller då fråga om makar sammanlagt 168 €. Har sjukhusvistelse skett i land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och intagningen icke skett på grund av inhemsk läkares remittering utgör avdraget dock högst 300 €, för ogift person, fränskild eller efterlevande make, samt högst 600 € för makar. Om skattskyldig under året försörjt barn som före skatteårets ingång inte har fyllt 17 år skall nämnda maxbelopp höjas med 70 euro för varje sådant barn. Dessa kostnader avdras icke till den del desamma ersätts den skatteskyldige på grund av försäkring eller av annan orsak. Kostnader i anledning av resa för behandling av sjukdom företagen till läkare eller sjukhus eller sjukhus jämförbar inrättning utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får ej heller avdras om resan företas utan remittering eller ordination av inhemsk läkare. Avdrag för sjukdomskostnader beviljas endast i kommunalbeskattningen. För närmare information kontakta Skattebyrån, tel. *634 200.

BILAR FÖR RÖRELSEHINDRADE

Bidrag för anskaffning av bil

Bidrag för anskaffning av bil kan sökas av personer med rörelsehinder som är i behov av bil, speciellt när funktionshindret innebär oskäligt stora svårigheter att använda allmänna fortskaffningsmedel. Enligt handikappservicelagen (1987/380) kan ersättning för bil beviljas även åt en person som inte själv kan köra men som behöver bil för arbetsresor och/eller för andra resor som hör till normal livsföring. Enligt handikappservicelagen krävs det att man är funktionshindrad under lång tid för att ersättning för bil kan komma i fråga. Bilen registreras i dessa fall i den rörelsehindrades namn och är i hans personliga bruk. Bilen kan köras av en familjemedlem eller av annan person. För den som behöver fortlöpande hjälp av en annan person kan bilen erbjuda ett smidigt sätt att röra sig då den personliga hjälparen eller ledsagaren kan fungera som chaufför.

En bil kan anses höra till de hjälpmedel, anordningar och maskiner som är nödvändiga i det dagliga livet. Enligt Mariehamns stads handikappserviceplan prioriteras personer i arbetsför ålder som är beroende av bil för arbete eller studier, samt vars tillgång till bil är en direkt förutsättning för bibehållandet av en möjligast självständig vardag. Ersättningsnivån prövas i enlighet med hur familjen använder bilen totalt sett. Ersättningen är max hälften av nettokostnaderna för bilen. Maximal ersättning beviljas undantagsvis och enligt individuell prövning. Klienten kan även beviljas en lägre ersättning, exempelvis 20 % av kostnaderna. Från inköpspriset avdras bilskatteåterbäringen och den gamla bilens försäljningspris. Att återbäring på bilskatten beviljas eller avslås är inget hinder för att ersättning beviljas enligt handikappservicelagen. Det är alltid skäl att kontakta kommunens socialkansli **innan man gör anskaffningen** ifall att man har för avsikt att söka om ersättning enligt handikappservicelagen.

Om man på grund av rörelsehinder måste bygga om bilen och skaffa extra utrustning till den, ersätts dessa kostnader alltid i sin helhet. Nödvändiga ändringsarbeten kan vara manöverorgan, servostyrning, standardfarthållare, svängbart säte, lyftanordning för rullstol m.m. Ändringsarbeten på grund av funktionshinder prioriteras ersättningsmässigt före ersättning för inköp av själva bilen. Vill du veta mera kontakta socialkansliet i din hemkommun eller Ålands handikappförbund, Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn, tel. *527 360.

Återbäring av bilskatt

Återbäring av bilskatt med stöd av 51 § bilskattelagen kan beviljas

- person med en varaktig invaliditetsgrad som uppgår till minst 80 % och som orsakas av en rörelse- eller synskada och i vars privata bruk bilen används.
- person med en varaktig invaliditetsgrad som uppgår till minst 60 %. Förutsättningen är att anskaffningen av en bil fyller ett väsentligt behov för att personen i fråga skall kunna sköta sitt arbete eller bedriva studier för yrkesutbildning.
- person med en varaktig invaliditetsgrad som uppgår till minst 40 % till följd av nedsatt rörelseförmåga på grund av avsaknaden av det ena eller båda benen eller på grund av benens bristande funktion. Förutsättningen är också att anskaffningen av en bil fyller ett väsentligt behov för att personen skall kunna sköta sitt arbete eller bedriva studier för yrkesutbildning

Till personer som uppfyller villkoren i punkt 1 och 2 återbärs bilskatten i sin helhet, dock högst till ett belopp av 3 770 €. Om den sökande med en anteckning i körkortet eller på något annat sätt tillförlitligt styrker att han eller hon bör använda bil med automatväxel, är det högsta beloppet 4 980 €. Till personer som uppfyller villkoren i punkt 3 återbärs 60 % av bilskatten, dock högst 2 460 €.

Berättigad till återbäring av bilskatt är en person som vid första registreringen av bilen antecknats som bilens ägare. Det rekommenderas att ansökan om återbäring görs innan man skaffar bilen (förhandsbeslut). Ansökan om återbäring enligt 51 § bilskattelagen skickas till Hangö tullkammare, Västra hamnen, 10900 Hangö. Till ansökan, som kan vara fritt formulerad, skall bifogas ett läkarutlåtande (B-intyg). I ansökan bör det redovisas för behovet av bil i det dagliga livet. Även en bestyrkt kopia av körkortet skall bifogas.

Vill du veta mera kontakta någon av bilhandlarna, Ålands handikappförbund r.f., Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn, tel. *527 360 eller Hangö tull, 10900 Hangö tel: 020 690600.

Rätt att använda invalidbil

Bilen skall vara i privat bruk och användas av den som beviljats återbäringen av bilskatt. Med detta avses att bilen uttryckligen skall användas som transportmedel av den som mottagit skatteåterbäringen. Familjemedlemmar som bor i samma hushåll som personen med funktionshinder får använda bilen också för sådana körningar som endast indirekt tillgodoser den funktionshindrades behov, men som ändå anknyter till familjens normala aktiviteter. Hit räknas bl.a. att handla mat eller uträtta andra ärenden, sköta övriga uppgifter som anknyter till familjelivet och föra familjens barn till daghem eller dagmamma. Bilen får inte användas för familjemedlemmarnas arbets- eller skolresor annat än tillfälligt. Det är inte heller tillåtet att använda bilen för familjemedlemmarnas semesterresor eller olika "nöjesresor" som den funktionshindrade inte själv deltar i och som inte tillgodoser hans eller hennes behov.

Återkrav av bilskatteåterbäringen

Återbäringen av bilskatt avskrivs på tre år. Trafiksäkerhetsverket utdebiterar den icke avskrivna delen av bilskatteåterbäringen om bilens användningssyfte eller äganderätten till bilen ändras innan tre år har förflutit från den första registreringen av bilen. När det gäller debiteringen av bilskatten har det ingen betydelse varför mottagaren av bilskatteåterbäringen har avstått från bilen eller att bilens användningssyfte i övrigt har ändrats (bilen fungerar inte eller lämpar sig inte för personens behov, ekonomiska orsaker osv.).

Om mottagaren av skatteåterbäringen avlider innan tre år har förflutit från den första registreringen av bilen påför Trafiksäkerhetsverket dödsboet den icke avskrivna delen av bilskatteåterbäringen. Dödsboet kan ansöka om rättelse hos Fordonsförvaltningscentralen om ägande- och användningsrätten till bilen överläts eller har överlåtits till en annan person med funktionshinder som är berättigad till återbäring av bilskatt.

Till ansökan skall bifogas ett läkarintyg, av vilket framgår personens varaktiga invaliditetsgrad till följd av rörelse- eller synskada. Om invaliditetsgraden understiger 80 procent skall till rättelseyrkan bifogas uppgifter som klarlägger huruvida bilen fyller ett väsentligt behov för att personen skall kunna sköta sin tjänst, sitt arbete eller bli klar med sin yrkesutbildning. Trafiksäkerhetsverket begär ett utlåtande från Hangö tull för att fastställa om bilens nya ägare är en person med funktionshinder som är berättigad till återbäring av bilskatt. Om utlåtandet är positivt avlyfter Trafiksäkerhetsverket den bilskatt som påförts dödsboet.

Exempel på skattebeslut gällande invalidbilar

Person A har registrerat en personbil för första gången den 9 januari 2002 och fått 3 770 € i återbäring på bilskatten. A avlider den 8 augusti 2003 och bilen övergår i dödsboets ägo. Nedsättningen av bilskatten har avskrivits för tiden 9.1.2002–8.8.2003 (1 år och 6 månader). Fordonsförvaltningscentralen påför A:s dödsbo 1 885,00 € i bilskatt (18/36 av den totala återbäringen på bilskatten 3 770 €). Det som ovan sagts gäller också sådana fall där fordonet används av personer med funktionshinder och bilskatten återburits med stöd av 50 § bilskattelagen (särskilda skäl).

Parkeringstillstånd för personer med funktionshinder

Med stöd av 50§ 5 mom. vägtrafiklagen för Åland kan polisen bevilja parkeringstillstånd för gravt handikappade eller för transport av gravt handikappade. Ansökan om parkeringstillstånd riktas till Ålands polismyndighet. Parkeringstillståndet är inte längre bundet till ett fordon utan det är personligt och försett med fotografi av innehavaren. Avgiften för tillståndet är 18 euro. Tillståndet gäller i hela landet och även då man reser i övriga medlemsstater inom Europeiska unionen.

Förutsättningarna för att parkeringstillstånd skall beviljas är att det men för rörligheten som orsakats av sjukdomen eller handikappet vid självständigt gående i sin helhet enligt 18a§ i olycksfallsförsäkringslagen uppskattas till minst invaliditetsklass 11, eller att synskärpan i det bättre ögat är högst 0,1 eller synförmågan som helhet enligt 18a§ i olycksfallsförsäkringslagen uppskattas till minst invaliditetsklass 17.

Ansökan om parkeringstillstånd för handikappade görs med blankett som fås på polismyndigheten. Förutom ansökan skall sökanden ha två passfotografier. Till ansökan skall bifogas ett läkarutlåtande av vilket framgår sjukdomens, skadans eller handikappets art och invaliditetsklass. Då man ansöker om tillstånd för transport av en gravt handikappad, skall även en tillförlitlig utredning av hur regelbunden och återkommande transporten är bifogas samt ett läkarutlåtande av vilket framgår att den person som transporteras inte efter transporten klarar sig utan följeslagare.

Parkeringstillståndet beviljas för tio år eller, om handikappet inte är bestående, för den tid handikappet sannolikt varar, men för högst tio år i taget. Tillståndet kan återkallas om innehavaren inte längre uppfyller förutsättningarna för beviljande av tillstånd eller om tillstånd används i strid med bestämmelserna eller villkor som gäller tillståndet. Skyldigheten att använda parkeringsskiva gäller inte den som innehar parkeringstillstånd för handikappad.

Tillståndet bör placeras synligt innanför vindrutan. Tillståndet ger rätt att parkera bilen:

- på för handikappade avsedda parkeringsrutor, betecknade med rullstolsmärket.
- på avgiftsbelagda parkeringsplatser utan att erlægga avgift.
- på platser där parkering förbjudits med vägmärke.

En begränsning ansluter sig till tillståndet. Om parkeringen medför uppenbar olägenhet skall fordonet på uppmaning av polisen flyttas till en lämplig plats som polisen anvisar. Polisens besöksadress är Strandgatan 27, postadressen är PB 73, 22101 Mariehamn och telefon till växel är 527 100 faxnummer till kansliet är 19044. Hemsidan är www.polis.fi

Skattebefrielse på grund av handikapp

Befrielse från grundskatt beviljas

- en person som beviljats sådant parkeringstillstånd för handikappade som avses i 28 b § vägtrafiklagen,
- en person som transporterar en person med handikapp som beviljats sådant tillstånd som avses i 1 mom. eller
- en person som beviljats återbäring av bils katt enligt 51 § bils kattelagen (1482/1994) eller i 50 § bils kattelagen avsedd befrielse från skatt på grund av men till följd av egen eller en familjemedlems sjukdom, skada eller handikapp.

Skattebefrielse på grund av en och samma persons handikapp kan beviljas för endast ett fordon i taget och en skattskyldig kan få skattebefrielse på grund av handikapp för endast ett fordon i taget. (FFS 1281/2003)

Om parkeringstillståndets giltighetstid upphört bör tillståndet förnyas och ny ansökan om skattebefrielse inlämnas. Ny ansökan om befrielse bör ansökas även då man byter bil. Om fordonet för vilket skattebefrielse beviljats säljs, svarar köparen för skatten från och med dagen efter den dag då bilen köptes. För närmare information kontakta Länsstyrelsen på Åland, Statens Ämbetshus, Torggatan 16, PB 58, 22101 Mariehamn., tel *635 270, hemsida www.lansstyrelsen.ax.

Trafikförsäkringspremie

Olika försäkringsbolag kan ha olika regler angående trafikförsäkringspremie för personer med funktionsnedsättningar. Därmed skall man kontakta det försäkringsbolag man anlitat för exakta uppgifter. T.ex. vid Ålands Ömsesidiga är reglerna följande: Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag beviljar en startbonus om 40 % på trafikförsäkringen. Berättigad till nedsättning är en person som p.g.a invaliditet får fordonsskatten återbetald.

BOSTADSBIDRAG

Låginkomsttagare kan ansöka om allmänt bostadsbidrag för att täcka en del av boendekostnaderna och därmed få möjligheter till en skälig boendestandard. Bostadsbidragen söks hos Folkpensionsanstalten (FPA).

Allmänt bostadsbidrag

Det allmänna bostadsbidraget är avsett för hushåll med små inkomster. Bostadsbidrag kan beviljas för hyres-, bostadsrätts- och delägarbostäder i Finland. Till hushållet räknas alla som stadigvarande bor i bostaden och bidraget beviljas hushållet.

När bidraget fastställs beaktas

- hur många personer som ingår i hushållet
- hur stor och gammal bostaden är, hurdant uppvärmningssystem den har och i vilken kommun den är belägen
- hushållets boendekostnader
- hushållets sammanlagda bruttoinkomster per månad
- hushållets förmögenhet.

Bostadsbidraget räknas ut så att boendekostnaderna minskas med den bassjälvriskandel som bestäms enligt hushållets sammanlagda inkomster. Bostadsbidraget är 80 procent av detta belopp. Statsrådet fastställer årligen grunderna för bostadsbidraget, bl.a. bassjälvrisk och de maximala boendekostnader och bostadsytor som kan anses skäliga. Om inkomsterna överstiger det fastställda maximibeloppet kan hushållet inte få något bostadsbidrag. Men om boendekostnaderna eller bostadsytan överstiger det som kan anses vara skäligt, beräknas och beviljas bostadsbidraget i enlighet med de skäliga och inte enligt den faktiska boendekostnaden eller bostadsytan. Det allmänna bostadsbidraget bekostas med landskapsregeringens medel och är inte skattepliktig inkomst.

Bostadsbidrag för pensionstagare

FPA ersätter boendekostnaderna för pensionärer med låga inkomster genom att betala ut bostadsbidrag för pensionstagare.

Pensionstagarens bostadsbidrag beror på

- boendekostnaderna
- familjeförhållandena samt
- pensionstagarens och makens bruttoinkomst och förmögenhet.

Om du får pension som inte berättigar till bostadsbidrag för pensionstagare kan du få allmänt bostadsbidrag från FPA.

Bostadsbidraget för pensionstagare uppgår till 85 procent av de skäliga boendekostnaderna, från vilka avdragits det sammanlagda beloppet av bassjälvrisk och den tilläggssjälvrisk som fastställs på basis av inkomsten. Bassjälvrisk är för alla 567 euro per år (47,25 euro per månad). Tilläggssjälvrisk uppgår till 40 procent av inkomsterna till den del de överskrider inkomstgränserna. Om dina inkomster understiger inkomstgränserna behöver du inte betala någon tilläggssjälvrisk.

Bostadstillägg för studerande

Studerande med rätt till det bostadstillägg som ingår i studiestödet räknas inte till hushållet, utom i det fall att bostadstillägget beviljats för en bostad på en annan ort. Studerande som bor med sina föräldrar och inte har rätt till bostadstillägg räknas däremot med i hushållet. Ett barn som är myndigt och som studerar på en annan ort anses i regel inte höra till föräldrarnas hushåll. Studiestöd för ålänningar – kontakta Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS), tel. 25000, fax 22622, besöksadress Ålandsvägen 31, postadress PB 2026, AX-22 111 Mariehamn, e-post aland@mol.fi, studieinfo.aland@mol.fi eller studieservice@ams.ax (studiestödsärenden), hemsidor www.ams.ax eller www.studieservice.ax (för studiestöd).

DÖDSFALL

Vem får efterlevandepension?

FPA kan bevilja familjepension till makar och barn som förlorat en nära anhörig.

I Finland finns två olika lagstadgade familjepensionssystem som kompletterar varandra. Utöver familjepension från FPA finns familjepension från arbetspensioneringen. FPA:s familjepension är efterlevandepension till änkan eller änkingen och barnpension till förmånslåtarens barn. Den senare familjepensionen är beroende av den arbets- eller företagarpension som förmånslåtaren har tjänat in.

Du kan samtidigt få familjepension från både FPA och arbetspensionsbolaget och ansöka om båda via FPA. Du får närmare information om arbetspensionssystemets familjepensioner antingen från förmånslåtarens [arbetspensionsbolag](#) eller från [Pensionskyddscentralen](#).

Pension från olycksfalls- och trafikförsäkringen

Efterlevande makar och barn kan också få familje- eller försörjningspension enligt lagarna om olycksfallsförsäkring, trafikförsäkring, olycksfall i militärtjänst, skada ådragen i militärtjänst samt patientskada. Om familjepension som betalas ut enligt dessa lagar ger en tillräcklig utkomst betalar FPA varken bostadsbidrag eller kompletteringsbelopp. Försäkringsbolagen och [statskontoret](#) ger mer information om dessa pensioner bl.a. i sina broschyrer.

Familjepension från utlandet

Om en förmånslåtare har arbetat i ett annat EU-/EES-land, Schweiz eller i något annat land som Finland har ingått [socialförsäkringsavtal](#) med, kan änkan, änkingen eller barn ha rätt till familjepension från det land där förmånslåtaren arbetade.

Frivillig försäkring

Det finns olika slag av sjukförsäkring/livförsäkring där det oftast är avtalat om ersättning i händelse av dödsfall. Beloppets storlek är beroende av avtal i varje enskilt fall. Kontakta det försäkringsbolag där den avlidne eventuellt har tecknat försäkring.

Grupplivförsäkringar

Nästan alla anställda arbetstagare är försäkrade med en grupplivförsäkring som betalas av arbetsgivaren. För stats- och kommunanställda finns ett motsvarande ekonomiskt stöd. Närmare information om försäkringarna ges på fråga till förmånslåtarens arbetsplats. Lantbrukare har ett motsvarande obligatoriskt skydd som ingår i LFöPL-försäkringen. Mera information om detta ges på [Lantbruksföretagarnas Pensionsanstalt](#).

HANDIKAPPBIDRAG/VÅRDBIDRAG

Handikappbidrag för vuxna

Handikappbidrag betalas till handikappade i åldern 16-64, för att de skall klara sig i sitt dagliga liv, i sitt arbete och i sina studier. Bidraget är en ekonomisk ersättning när en sjukdom eller ett handikapp orsakar

- nedsatt funktionsförmåga

- behov av hjälp
- behov av tjänster eller
- särskilda kostnader.

Handikappbidrag kan beviljas när följande villkor är uppfyllda:

- Den sökande är 16-64 år.
- Den sökandes funktionsförmåga har varit nedsatt under minst ett år.
- Den sökande får inte invaliditetspension, rehabiliteringsstöd eller individuell förtidspension från FPA eller arbetspensionsförsäkringen, eller någon motsvarande utländsk förmån.
- Den sökande har inte rätt till någon ersättning på grund av hjälplöshet eller men enligt olycksfallsförsäkringslagen, trafikförsäkringslagen eller lagen om skada ådragen i militärtjänst.
- Den sökande får inte handikappbidrag från något annat land.

Handikappbidrag kan betalas retroaktivt för högst ½ år.

Handikappbidragets storlek

- handikappbidrag med grundbelopp
- handikappbidrag med förhöjt belopp
- handikappbidrag med högsta belopp

Handikappbidraget indelas efter storlek i tre olika bidrag: handikappbidrag med grundbelopp, handikappbidrag med förhöjt belopp och handikappbidrag med högsta belopp. Varken inkomster eller förmögenhet inverkar på den sökandes möjligheter att få handikappbidrag. Handikappbidraget är skattefritt och det kan från 1.1.2010 även betalas till personer i institutionsvård.

Handikappbidrag med grundbelopp 85,89 €/mån

Det lägsta handikappbidraget kan beviljas sökande vars sjukdom eller handikapp orsakar väsentligt men och fortlöpande särskilda kostnader.

Handikappbidrag med förhöjt belopp 199,71 €/mån

Handikappbidrag med förhöjt belopp kan beviljas sökande vars sjukdom eller handikapp orsakar betydande men eller betydande särskilda kostnader. Förhöjt handikappbidrag kan också komma i fråga om den sökande behöver fortlöpande handledning, tillsyn eller hjälp av en annan person för att sköta sina personliga rutiner, hushållssysslor och ärenden utanför hemmet. Han eller hon kan behöva hjälp med att klä på sig och klä av sig, med att tvätta sig, äta och röra sig ute och med att på olika sätt sköta sina sociala kontakter. Den som inte utan hjälp av utomstående kan sköta sitt hem, handla i butiken eller sköta sina bankärenden kan söka förhöjt handikappbidrag.

Handikappbidrag med högsta belopp 387,26 €/mån

Det högsta handikappbidraget är avsett för personer med gravt handikapp. Det beviljas också sådana sökande som dagligen behöver mycket hjälp av en annan person med sina personliga rutiner, eller som på grund av sjukdom eller handikapp har omfattande och betydande särskilda kostnader. Blinda, personer som är oförmögna att röra sig och personer som är döva sedan barndomen har alltid rätt till det högsta handikappbidraget.

Särskilda kostnader

Det lägsta handikappbidraget betalas inte enbart för särskilda kostnader. Handikappbidrag med förhöjt belopp och med högsta belopp kan betalas för särskilda kostnader, men de särskilda kostnaderna måste då vara minst lika stora som bidraget. Utöver särskilda kostnader måste man även alltid ha nedsatt funktionsförmåga. Särskilda kostnader är nödvändiga extra kostnader som sjukdom eller handikapp orsakar den sökande i det dagliga livet, i arbetet eller studierna. Sådana särskilda kostnader kan t.ex. orsakas av

- sjukvård
- resor
- tjänster
- kläder och
- diet.

Vårdbidrag för pensionstagare

Efter pensioneringen kan det ansökas om vårdbidrag för pensionstagare. Detta gäller pensionstagare som har

- ålderspension
- invaliditetspension
- individuell förtidspension.

Vårdbidrag för pensionstagare kan från 1.1.2010 även betalas för personer i institutionsvård. Vårdbidrag finns i tre kategorier

- vårdbidrag 57,32 €/månad
- förhöjt vårdbidrag 142,70 €/månad
- specialvårdbidrag 301,75 €/månad

NÄR ETT BARN INSJUKNAR

Stöd från Folkpensionsanstalten (FPA)

Om ett barn insjuknar ersätter FPA en del av privatläkar- eller privattandläkararvodena och en del av kostnaderna för undersökning och behandling som ordinerats av läkare. För mediciner som ordinerats av läkare kan man få grundersättning eller specialersättning. Sjukdomen avgör alltid rätten till specialersättning. För stora läkemedelskostnader kan man få tilläggsersättning. För kostnader för resor och övernattnings i samband med behandling och undersökningar kan följeslagaren och barnet få ersättning. (För närmare upplysningar om sjukvårdsersättningar se FPAs broschyr När du blir sjuk).

Ersättningar för sjukvårdskostnader skall sökas hos FPA inom sex månader efter att räkningen har betalats. Allt fler läkar- och tandläkarstationer kan mot fullmakt av patienten eller föräldrarna till en barnpatient dra av ersättningen direkt från arvodet. Då betalar patienten endast skillnaden mellan arvodet och ersättningen. Apoteket drar vanligtvis direkt av läkemedelsersättningarna från läkemedelspriset. För att få denna direktersättning på läkarstationen eller apoteket skall man ha FPA-kortet med sig.

Möjligheter till frånvaro från arbete för föräldern

Den tillfälliga vårdledigheten, partiell vårdledighet och frånvaro av tvingande familjeskäl, beror på hurdan arbetsavtal man har, t.ex. om det följer ett tjänstekollektivavtalet eller enbart arbetsavtalslagen (FFS 55/2001). Följande information är enligt tjänstekollektivavtalet för landskapet Åland för perioden 1.10.2007 – 31.12.2009. Avtalet är dock i kraft tills ett nytt avtal blir gällande. Detaljer i arbetsavtalslagen som avviker från tjänstekollektivavtalet anges inom parentes om inte annat nämns.

Tillfällig vårdledighet

Om en arbetstagares barn under 12 år (10 år enligt arbetsavtalslagen), eller som är handikappat eller långtidssjukt plötsligt insjuknar har arbetstagaren rätt till tillfällig vårdledighet i högst fyra arbetsdagar. Ledigheten är avsedd för vård av barnet eller ordnande av vården. Tillfällig vårdledighet kan tas ut av endast en förälder i taget. Om arbetstagaren är tillfälligt vårdledig mer än tre dagar med samma sjukdomsfall hos ett barn, fodras ett sjukintyg gällande barnets sjukdom. En tjänsteman betalas lön för tillfällig vårdledighet, dock för högst tre arbetsdagar (Arbetsgivaren är inte skyldig att betala lön för vårdledigheten).

Partiell vårdledighet

En tjänsteman (arbetstagare) som varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller ett annat barn som varaktigt bor i samma hushåll tills till utgången av barnets andra läsår i grundskolan. Om barnet omfattas av förlängd läroplikt får partiell vårdledighet användas till utgången av barnets tredje år i grundskolan. En förälder till ett handikappat eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan likväl få partiell vårdledighet till utgången av det kalenderår då barnet fyller 18 år. Arbetstagaren ska ansöka om partiell vårdledighet senast två månader före ledighetens början.

I endast tjänstekollektivavtalet för landskapet Åland definieras handikappade eller långtidssjuka barn. Som handikappade eller långtidssjuka barn anses barn som har svåra sjukdomar eller skador; hit räknas leukemi eller andra elakartade tumörer, svåra hjärtfel, svåra olycksfall och brännskador, svårbalanserad diabetes och inledningskedet vid behandling av diabetes, svåra mentala rubbningar, svår utvecklingsstörning, svår bronkialastma och svår ledgångsreumatism samt andra sjukdomar, skador och sjukdomstillstånd som till sin svårighetsgrad är jämförbara med de ovan nämnda sjukdomarna.

Frånvaro av tvingande familjeskäl

En tjänsteman (arbetstagare) har rätt till tillfällig oavlönad frånvaro från arbetet, om hans eller hennes omedelbara närvaro i hemmet eller annorstädes är nödvändigt på grund av en oförutsägbar och tvingande orsak i samband med sjukdom eller olycka som drabbat hans eller hennes familj. Arbetsgivaren skall underrättas så fort som möjligt och arbetsgivaren kan begära en tillförlitlig utredning om orsakerna till frånvaron.

Stöd för närståendevård från kommunen (barn)

Socialväsendet i kommunen kan betala stöd för närståendevård till en anhörig som vårdar sitt sjuka eller handikappade barn. Detta gäller alltså fortlöpande eller kontinuerlig vård. Kommunen och närståendevårdaren ingår ett avtal om stöd för närståendevård. Till avtalet fogas alltid en vård- och serviceplan. Vårdarvodet är indelat i olika grupper beroende på hur bindande och krävande vården är och det är skattepliktig pensionsgrundande inkomst. På arvodet uppbärs även arbetstagarens pensionspremie. Kommunerna på Åland har olika arvoden för stöd för närståendevård. På Åland gäller rikets lag om stöd för närståendevård med vissa avvikelser från och med den 1 januari 2009. Närmare upplysningar ges av kommunens socialväsende.

HJÄLPMEDEL

Medicinsk rehabilitering

Hälso- och sjukvården har huvudansvaret för en människa med handikapp då det gäller medicinsk rehabilitering. Hjälpmedel ersätts inom ramen för medicinsk rehabilitering och är i regel avgiftsfria för patienten med betalningsförbindelse. Sådana hjälpmedel är i allmänhet personligt anpassade eller ges för personligt bruk. Vissa hjälpmedel kan också fås via FPA eller via hemkommunen (enligt handikappservicelagen).

Hjälpmedel som behövs tillfälligt eller för en viss tid t.ex. kryckor kan också lånas från Ålands Hälso- och Sjukvård, hjälpmedelscentralen, tel. 538 466 vardagar kl. 8-12. Man tar en liten avgift av patienten, 11 € för max. 4 månader och 22 € för en låneperiod 4-12 månader för samtliga hjälpmedel. Behöver man flera hjälpmedel är max. avgiften 60 €/år.

Proteser, ortoser och ortopediska skor

Proteser, ortoser och ortopediska skor är personligt anpassade hjälpmedel inom medicinsk rehabilitering. Protoser ersätter förlorade kroppsdelar medan ortoser stöder upp fel fungerande kroppsdelar. Exempel på ortoser är knäbandage och formgjutna inlägg. Ortopediska skor används för den som inte kan använda vanliga konfektionsskor. Din läkare remitterar dig till ortopedingenjör och skriver ut en betalningsförbindelse som innebär att hälso- och sjukvården står för kostnaden. På Åland finns en privat ortopedingenjör som anpassar hjälpmedel; David Jonsson tel. 040 763 51555, hot@aland.net.

Bröstproteser

Bröstproteser ersätts såsom medicinsk rehabilitering. Ålands Cancerförening förmedlar samt provar ut bröstproteser. Detta sker vid föreningens kansli. Ring gärna och boka tid för utprovning. Protoserna är avgiftsfria för patienten. Ansvarig överläkare utfärdar en s.k. betalningsförbindelse. Denna tar patienten med sig alternativt skickas den direkt till Ålands Cancerförening.

Peruker

Peruker ingår i den medicinska rehabiliteringen och ges mot betalningsförbindelse. Ålands Cancerförening provar ut och förmedlar peruker. Kontakta verksamhetsledaren för tidsbeställning. (Peruker kan även anskaffas i samband med besök i Åbo, Helsingfors eller i Sverige.) Det är viktigt att redan i ett tidigt skede, då man ännu har kvar sitt eget hår, prova ut peruken. Peruken är avgiftsfri för patienten (max 350 €/peruk). Vill du veta mera kontakta verksamhetsledaren på Ålands Cancerförening, Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn, tel. 22419.

Hjälpmedel för dagligt liv

Hjälpmedel som underlättar det dagliga livet kan vara förflyttningshjälpmedel såsom rullstolar, rollatorer, olika stödkäppar, bad och wc-tillbehör, t.ex. duschstolar samt olika köksredskap och hjälpmedel vid talsvårigheter. Vill du veta mera om sådana hjälpmedel vänd dig till hjälpmedelscentralen, tel. 538 466, öppet måndag-fredag 8.00-12.00. Hjälpmedel för fritidssysselsättningar, och sådant som inte är flyttbart utan monteras fast t.ex. handtag eller ramp är hjälpmedel som i regel bekostas av hemkommunen, socialkansliet.

Sjukvårdsmaterial

Endel sjukvårdstillbehör och –artiklar för långtidssjuka som bor hemma eller i serviceboende förmedlas kostnadsfritt av hemsjukvården inom Ålands hälso- och sjukvård. Det kan vara fråga om kateterar, diabetesmaterial, stomimaterial, inkontinenshjälpmedel, skyddsmaterial till sängen o.s.v. För närmare upplysningar, kontakta Ålands hälso- och sjukvård i din hemkommun eller sjukvårdsmaterialutdelningen i Mariehamn, tel 538 484 måndag och torsdag kl. 12- 13. Övriga kommuners telefonnummer finns i ”viktiga telefonnummer” i slutet av guiden.

PATIENTENS RÄTTIGHETER

Patientförsäkring

Patientförsäkringen ersätter i enlighet med patientskadelagen personskada som orsakats patient i samband med hälso- och sjukvård i Finland, observera att det även gäller privata vårdgivare. Med hälso- och sjukvård avses i lagen bl.a. sjukhusvård, besök på läkar- och tandläkarmottagningar, hälsovård, sjuktransport, provtagning, rehabilitering, fysikalisk behandling.

Ersättning betalas för en personskada, om det är sannolikt att den orsakats av:

- undersökning, behandling och vård eller någon annan motsvarande åtgärd eller av att en sådan försumrats
- skada pga. fel i utrustning
- infektionsskada
- olycksfallsskada
- brandskada
- skada till följd av distribution av läkemedel
- oskälig skada

Patientförsäkringen ersätter följande av skadan förorsakade extra kostnader eller olägenheter:

- sjukvårdskostnader
- andra nödvändiga kostnader som skadan förorsakat
- inkomstförlust (vid skador som inträffat efter år 2006 kan vissa av den skadades familjemedlemmar eller annan mycket närstående person ha rätt till skälig ersättning för nödvändiga utgifter och inkomstförluster, som de förorsakats av att de vårdar den skadade i ett akut skede av konvalescensen)
- sveda och värk
- bestående funktionellt men
- bestående kosmetiskt men.

Vid dödsfall betalas ersättning för skäliga begravningskostnader samt nödvändigt underhåll till person som är berättigad därtill.

Patientförsäkringen ersätter inte alla ogynnsamma följder som uppkommit i samband med hälso- och sjukvård. Saksador såsom kläder och löspoteser, samt rena förmögenhetsskador ersätts inte. Obetydliga skador ersätts inte, även om skadan i övrigt vore ersättningsbar. Skadan anses obetydlig, om den bara åsamkar patienten lindrig smärta och värk, om den inte efterlämnar bestående funktionell olägenhet eller kosmetiskt lyte eller men eller om de kostnader patienten själv måste betala uppgår till högst 200 €

Skador som inträffat utanför Finland ersätts inte, även om patienten sänts utomlands från Finland för vård. I Sverige finns en liknande försäkring, närmare information fås från: PSR Personskadereglering AB, Box 178 30, 118 94 Stockholm, tel + 46 (0)8-4421000 eller från hemsidan www.prs.se
En skadeanmälan skall sändas Patientförsäkringscentralen, Bulevarden 28, 00120 Helsingfors. Blanketter fås av klient- och patientombudsmannen tel 25267 eller av socialkuratorerna vid ÅHS tel 5355. Blanketter kan även beställas från Patientförsäkringscentralen tel 09-680401 eller skrivas ut från deras hemsida www.pvk.fi.

Läkemedelsskadeförsäkring

Läkemedelsskadeförsäkringen ersätter överraskande biverkningar som en person försakats av läkemedel som sålts eller överlåtits för konsumtion i Finland. En läkemedelsskada är alltid en personskada. Med läkemedelsskada avses kroppssjukdom eller kroppsskada eller med dem jämförbar allvarlig psykisk sjukdom som sannolikt försakats av läkemedel som den skadelidande använt.

För att ersättning skall kunna betalas för en läkemedelsskada, skall den skadelidande ha haft fortlöpande nedsatt funktionsförmåga i minst 14 dagar, ådragit sig bestående kroppsskada eller sjukdom eller avlidit. Om en skada föranlett kostnader under 85 € ersätts inte skadan.

Läkemedelsskadeförsäkringen ersätter följande av skadan försakade extra kostnader:

- nödvändiga sjukvårdskostnader
- andra nödvändiga kostnader till följd av skadan
- inkomstbortfall (vid skador som inträffat efter år 2006 har närstående under vissa förutsättningar rätt att få ersättning för kostnader och inkomstbortfall som de orsakats under akutskedet)
- övergående men
- bestående funktionellt men
- bestående kosmetiskt men

Vid dödsfall betalas ersättning för skäliga begravningskostnader och nödvändigt underhåll till underhållsberättigade som mist det p.g.a. dödsfallet. Anmälan om läkemedelsskada skall göras inom tre år från det att den som kräver ersättning fått kännedom om skadan.

Läkemedelsskadeförsäkringen ersätter inte:

- om anmälan gjorts för sent
- skadan sannolikt inte är en följd av läkemedelsanvändningen
- skadan uppkom till följd av nödvändigt risktagande vid behandlingen av svår sjukdom
- skadan bör skäligen tålas speciellt med beaktande av den behandlade sjukdomens art
- skadan är obetydlig
- skadan beror på att läkemedlet inte haft avsedd verkan
- skadan beror på att medicineringen inte varit korrekt (patientskada)
- skadan beror på missbruk av läkemedlet.

Om ett läkemedel enligt din åsikt har försakat dig en överraskande biverkning kan du ansöka om ersättning. En skadeanmälan skall sändas till Läkemedelsskadeförsäkringspoolen, Bulevarden 28, 00120 Helsingfors. Blanketter fås av klient- och patientombudsmannen, tel. 25267 eller av socialkuratorerna inom ÅHS tel. 5355. Blanketten kan även beställas från poolen tel. 09-680401 eller skrivas ut från deras hemsida www.lvp.fi.

Patientens och klientens ställning och rättigheter

För att förbättra patientens rättsskydd har man i Finland stiftat en lag om patientens ställning och rättigheter. Lagen gäller hela hälso- och sjukvården och hälso- och sjukvårdstjänster som ges vid institutioner inom socialvården. På Åland skall lagen om patientens ställning och rättigheter (FFS) 785/1992 tillämpas med de avvikelser som finns i landskapslagen (ÅFS) 1993:61. De centrala punkterna i lagen är att patientens samtycke behövs för vården. Patienten har rätt till information om sitt hälsotillstånd och om vården och behandlingen: vad ingår i vården, vilka risker kan den medföra, vilka olika vård- och behandlingsalternativ finns att tillgå. En patient som får vänta på vård, skall underrättas om orsaken till dröjsmålet och den beräknade väntetiden. Patienten har rätt till god hälso- och sjukvård och till gott bemötande.

En patient som är missnöjd med den vård eller det bemötande han/hon fått kan framföra en anmärkning till vårdinrättningen, blanketter finns för ändamålet. Man har även möjlighet att anföra en klagan hos de myndigheter som övervakar hälso- och sjukvården. Klient- och patientombudsmannen kan informera om detta och bistår vid behov.

En motsvarande lag, lagen om klientens ställning och rättigheter (FFS 812/2000) gäller inom den sociala sektorn. Klientlagen trädde i kraft den 1.12.2003 på Åland (ÅFS 2003:79). En klient har rätt till gott bemötande och socialvård av god kvalitet utan diskriminering. Klienten har rätt att få information om olika åtgärdsalternativ och deras verkningar. Informationen skall ges så att klienten tillräckligt förstår dess innehåll och betydelse. Ordnanande av socialvård skall basera sig på ett myndighetsbeslut. Till ett skriftligt beslut skall bifogas besväransvisning.

En service- och vårdplan skall göras upp om det inte är fråga om tillfällig rådgivning och handledning eller om det är uppenbart onödigt att utarbeta en plan. Planen skall göras i samförstånd med klienten. Klientens önskemål och åsikt skall beaktas då socialvård ordnas, vilket inte innebär att tjänster och stödåtgärder alltid bör ordnas på det sätt klienten vill eller yrkar på.

En klient som är missnöjd med den socialvård eller med det bemötande han/hon fått har rätt att framföra en anmärkning till en ansvarig person eller en ledande tjänsteinnehavare inom socialvården. Klient- och patientombudsmannen informerar mera om detta och bistår vid behov. Blanketter finns för ändamålet. Klient- och patientombudsmannen tel: 25267 eller växel 25000. Postadress: Ålands landskapsregering, PB 1060, AX-22111 Mariehamn, besöksadress: Självstyrelsegården. E-post: patientombudsman@regeringen.ax. Hemsida: www.regeringen.ax/socialomiljo/Klientpatient.pbs

Förtroenderådet

Ett förtroenderåd för den åländska social- och hälsovården inrättades år 1997. Rådet utses av landskapsregeringen för två år i taget och består av högst fem ledamöter. Klient- och patientombudsmannen är sekreterare för rådet och bereder, föredrar och verkställer ärenden.

Rådet skall verka för att patienternas och klienternas rättigheter tillvaratas och förankras i verksamheten. Rådet har initiativrätt gällande dessa frågor och kan också påtala konstaterade brister genom att bl.a. uppmärksamma ansvariga organ på förhållanden som kan innefatta risker för felaktiga beslut eller otillfredsställande vård, behandling eller bemötande. Rådet kan också förmedla förslag, idéer och synpunkter som anses betydelsefulla för att stärka patienternas/klienternas ställning. Rådet kan också föreslå åtgärder som syftar till att utveckla social-, hälso- och sjukvårdens kvalitet.

Medlemmarna i rådet och sekreteraren har tystnadsplikt. Närmare information ges av klient- och patientombudsmannen.

Rättshjälp

Rättshjälp kan sökas av privatpersoner men inte av bolag och sammanslutningar. Rättshjälp ges alla sorters rättsliga angelägenheter som berör privat personer t.ex.

- Skilsmässa, avvittningar, vårdnad och under håll m.m.
- Testamenten, bouppteckningar, arvskifte.
- Besvär till olika myndigheter t.ex. pensioner och ersättningar
- Betalningskrav.
- Pensionsärende, bl.a. rehabiliteringsstöd
- Hyres- och fastighetsärenden.
- Brottmål

- Intressebevakarfullmakter m.m..

Hur söker man rättshjälp?

Rättshjälp söks hos en rättshjälpsbyrå, vanligen på den ort man är bosatt på. Ansökan kan göras skriftligen eller muntligen samt lämnas in personligen, per post eller elektroniskt. Om man använder sig av en privat jurist kan denna hjälpa den sökande med att lämna in ansökan. Ansökningsblanketter och mer information om rättshjälp finns på hemsidan www.oikeus.fi. Där finns även kontaktuppgifter till olika rättshjälpsbyråer.

När man har en rättskydds försäkring som ersätter kostnaderna i ett ärende finns det möjlighet att få självriskan ersatt via rättshjälpen om man är berättigad till fri rättshjälp. En ekonomisk utredning görs vid varje ansökning som fastställer den sökandes betalningsförmåga. Är man gift eller sammanboende så görs den ekonomiska utredningen på båda makars/sambos inkomster och utgifter om inte makarna/de samboende är motparter i ärendet.

För mer information kan man ta kontakt med Åland rättshjälpsbyrå eller läsa mer på Internet på www.oikeus.fi. Kontaktuppgifter till Ålands rättshjälpsbyrå: Adress: Torggatan 26 A, 22100 Mariehamn. Telefon: 010 366 1800, e-post: aland.rattshjalp@om.fi. Öppethållnings tider: Måndag – fredag 09.00-12.00 samt 13.00 – 15.00.

VÅRD/PSYKOSOCIALT STÖD/INFORMATION

Dietisten vid ÅHS

Inom ÅHS finns en dietistmottagning som tar emot barn och vuxna i behov av kostrådgivning. Dietist Angelica Johansson kan ge individuellt anpassade kostråd till patienter med bland annat diabetes, fetma, födoämnesallergier, intoleranser, mag-tarmsjukdomar, undernäring och cancer. Dietisten kan även konsulteras för ineliggande patienter på vårdavdelningarna. För dietistbesök krävs läkarremiss från primär- eller specialistsjukvården. Dietisten kan nås via ÅHS växel 5355 och har telefontid onsdagar kl.12.15-13.15. E-post: angelica.johansson@ahs.ax.

Hemsjukvård

Hemsjukvården i Mariehamn har dygnet runt service. Kvälls och nattjour på hela fasta Åland. Många av patienterna besöks regelbundet av hemsjukvårdspersonalen i sin hemkommun. Åtgärder som görs hemma är t.ex. blodprovstagning, blodtrycksmätning, sårvård, byte av katetrar, injektioner, medicinering, eftervård av operationer samt palliativvård. Hembesök kostar 10 €/dygn (kan vara flera besök) och max. 40 €/månad. Hemsjukvården samarbetar med cancersjukskötaren, onkologiska polikliniken och läkarna inom ÅHS.

För att få kontakt med HSV bör i första hand sjukvårdspersonal kontakta hemsjukvården för rapport, detta för att få en så god vård som möjligt. Även du som patient kan direkt kontakta hemsjukvården i din hemkommun när du behöver hjälp. Hemsjukvården i Mariehamn 538 455 eller 0457 313 5821. Övriga kommuners telefonnummer finns i "viktiga telefonnummer" i slutet av guiden.

Onkologiska polikliniken

Vid ÅCS finns en onkologisk poliklinik. Där tjänstgör en läkare och konsulter från Uppsala som är specialister inom onkologi (cancerspecialist), fyra sjukskötare, en cancersjukskötare och en sekreterare. Här kan cancerpatienter få den medicinska behandling som ingår vid cancersjukdom t.ex. cytostatika-behandling. Läkarmottagningen är öppen dagligen för nya patienter, patienter som går på behandling och för kontrollbesök efter avslutad behandling. Telefonrådgivning till patienter, närstående och till andra vårdgivare. I vissa fall kan hembesök göras av läkare och sjukskötare. Onkologiska polikliniken har ett nära samarbete med socialkuratorerna och sjukhusprästen.

Polikliniken är öppen måndag-torsdag 8.00-16.00 och fredag 8.00-15.00. Telefon till sjukskötare 538 514. Telefontid till läkare ombesörjes av sjukskötare på ovanstående telefonnummer. Avdelningsskötaren kan kontaktas via e-post: elisabeth.idman-karlsson@ahs.ax.

Cancersjukskötaren på onkologen

Vid Ålands centralsjukhus står en särskild sjukskötare till cancerpatienternas förfogande. Cancersjukskötaren Soffi Wetterhoff ger psykosocialt stöd till såväl patienter som anhöriga, hjälper med krisbearbetning och med kontakter till sjukhus utanför Åland. Cancersjukskötaren gör även vid behov hembesök. Du når henne per telefon 535 175 eller GSM 0457 529 1057, e-post: soffi.wetterhoff@ahs.ax.

Smärtsjukskötaren

Smärtsjukskötaren är tillfälligt inte i tjänst p.g.a. att det inte finns någon ansvarig smärtläkare.

Socialkuratorerna

Psykosocialt stöd kan även ges av socialkuratorerna inom Ålands hälso- och sjukvård, som också kan ge vägledning inom socialskyddet. Socialkuratorerna servar avdelningarna och poliklinikerna enligt följande:

- medicin, onkologi, dialysenheten, ögon-, öron-, näs- och hals enheten tel. 535 331
- barn-, BB/gyn och kirurgen tel 535 332
- Gullåsen: Mellangårds, Västergårds och Övergårds tel. 538 464
- Rehab och Östergårds och Norrgårds på Gullåsen tel. 538 427

Alla kuratorer servar akuten och IVA och nås även via e-post: på förnamn.efternamn@ahs.ax

Socialarbetare vid ÅUCS

Den svenskspråkiga socialarbetaren vid Åbo Universitets sjukhus kan nås per telefon 02 3131699 eller * 02 3130000 eller e-post: ylva.nikander@tyks.fi.

Huntingtonkoordinator

Har du frågor kring Huntingtons sjukdom? Koordinator Liselott Lund arbetar deltid på ÅCS, tel. 0457 3420922, 538615 eller e-post: liselott.lund@ahs.ax.

Psykiatriska mottagningarna, ÅHS

Vid vuxenpsykiatriska mottagningen finns socialkurator, psykologer, specialsjukskötare i psykiatri, psykoterapeut och specialläkare i psykiatri. Man kan där få bedömning och behandling för psykiatrisk problematik. Telefonmottagning för akuta och nya ärenden vid vuxenpsykiatriska mottagningen, N. Esplanadsgatan 1 A vån. 2, Mariehamn, måndag-fredag kl. 8.00-11.00, telefon *5357. Vi ser helst att man kommer med remiss. Akuta ärenden utöver denna tid hänvisas till akutavd. vid Grelsby sjukhus (tel. 431430) eller till primärvården tel 538500.

Barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen, Neptunigatan 2, Mariehamn, tel. *5357, måndag-fredag kl. 11.30-12.00.

Psykolog inom primärvården

Inom primärvården jobbar en legitimerad psykolog på heltid som kan hjälpa dig med följande:

- livskriser
- lätta eller måttliga depressioner
- lätt eller måttlig ångestproblematik
- stress- eller utmattningsproblematik
- sömnsvårigheter
- begynnande missbrukarproblematik
- psykosomatiska symtom, dvs. kroppsliga besvär som har samband med psykologiska faktorer.
- Vid behov kan kognitiva utredningar utföras (dvs. bedömning av minne, koncentration, allmän begåvning etc.)

Primärvårdens psykolog tar emot vuxna som kommer med remiss från någon av primärvårdens enheter. Besöken är avgiftsfria och sker dagtid vid hälsocentralen i Mariehamn. Max. ca 10 besök per patient. Akuta tider ges inte. Vid behov av akut hjälp, kontakta psykiatrisk akutmottagning, tel. 018 431 430.

Sjukhusprästen

Inom Ålands hälso- och sjukvård arbetar Maria Båsk som sjukhussjälavårdare på deltid. Prästen kan nås via sjukhusets växel 5355 eller GSM 0457 5293003. E-post: maria.bask@ahs.ax.

Ålands handikappförbund r.f.

Ålands handikappförbund är ett samarbetsorgan för de tolv handikapporganisationer som finns på Åland idag. De är följande:

- Demensföreningen på Åland r.f.
- Diabetesföreningen på Åland r.f.
- De Utvecklingsstördas Vål på Åland r.f.
- Föreningen Vårt Hjärta r.f.
- Föräldraföreningen för barn med särskilda behov r.f.
- Ålands Cancerförening rf
- Ålands hörsselförening r.f.
- Ålands Intresseförening för psykisk hälsa – Reseda r.f.
- Ålands Invalider r.f.
- Ålands Lungskadeförening r.f.
- Ålands Reumaförening r.f.
- Ålands Synskadade r.f.

Ålands handikappförbund informerar och agerar i handikappfrågor. Vårt kansli, som kallas HandiCampen, är ett resurscenter för funktionshindrade och en samlingspunkt för föreningarna. Kansliet är öppet vardagar mellan kl. 9.00-15.00. På HandiCampen finns även ett bibliotek som är öppet för alla. Här finns informationsmaterial i form av böcker, tidskrifter, broschyrer, CD-rom, VHS- och DVD-filmer. Litteraturen är katalogiserad i den åländska biblioteksdatan Katrina och lånetiden är 14 dagar. Till Katrina kommer man via Mariehamns stadsbiblioteks hemsida www.bibliotek.ax.

Förbundets personal består av receptionist, bokförare, teckenspråkstolk, organisationssekreterare och verksamhetsledare. Vi finns till förfogande när det gäller handikappservice, tillgänglighet och andra handikappfrågor samt intresseföreningarnas verksamhet.

Förutom förbundets personal finns i HandiCampens lokaler även demensrådgivare, reumarådgivare, Föreningen Vårt Hjärta:s verksamhetsledare, Ålands hörsselförenings organisationssekreterare, Ålands synskadades organisationssekreterare samt De Utvecklingsstördas Vål:s kanslipersonal. I anslutning till handikappförbundet har även Ålands Cancerförening sitt kansli. Ålands Handikappförbund står som huvudman för Fixtjänst, en arbetsverksamhet för personer med funktionshinder, och EU-projektet Stöd i arbete II, med målsättningen att finna långsiktiga lösningar för personer med funktionshinder på arbetsmarknaden.

Mera information om vad som händer på förbundet och i våra medlemsföreningar fås i förbundets tidning Handikapp-Bulletinen, på vår hemsida www.handicampen.ax eller per telefon *527 360.

Ålands Cancerförening rf

Ålands Cancerförening arbetar för och med cancerpatienter och deras anhöriga i form av bl.a. stödgrupper, stödpersonverksamhet, medlemsträffar, informationsmöten, rehabiliterings- och anpassningskurser för patienter och anhöriga. Föreningen har en heltidsanställd verksamhetsledare och ett kansli, som fungerar som mötesplats för cancerpatienter och anhöriga. Telefon 22419 och GSM 0400 419786, e-post: forening@cancer.ax. Mera information på hemsidan www.cancer.ax.

Infoteket

Folkhälsans Infotek om hälsa och sjukdom är ett komplement till hälso- och sjukvården. Här kan du få stöd om du bestämt dig att göra en livsstilsförändring och hjälp att hitta information kring frågor som berör hälsa och sjukdom. Infoteket bedriver även gruppverksamhet och arrangerar föreläsningar. Infoteket upprätthålls av Folkhälsan på Åland och Mariehamns stadsbibliotek med hjälp av en hälsoinformatör och en bibliotekarie. Hälsoinformatören är anträffbar i Folkhälsans Allaktivitetshus, Skeppargatan 11, tel. 17435. Hemsida: www.folkhalsan.fi/aland, gå vidare till "Infoteket".

Folkhälsans familjerådgivning

Familjerådgivningen ger sakkunnig hjälp i uppfostrings och familjefrågor. Rådgivningen är kostnadsfri. Kontakta familjerådgivare Hans Wickström tel. 16 459, familjerådgivare Tarja Gustafsson tel. 17 437 eller familjerådgivare Hildegard Bondesson tel. 17 436. Besöksadress: Styrmansg. 10. E-post adress: förnamn.efternamn@folkhalsan.ax. Hemsida: www.folkhalsan.fi.

REHABILITERING

En sjukdom eller skada kan medföra betydande förändringar i en människas dagliga liv. Genom olika former av rehabilitering kan svårigheterna ofta underlättas och förebyggas. Målet är att bevara och förbättra arbets- och funktionsförmåga hos sjuka och handikappade personer och att höja deras livskvalitet. Rehabilitering ordnas av olika instanser och enligt flera olika system. Här redogörs för den rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten, om målen för rehabiliteringen och ersättandet av rehabiliteringskostnader.

FPA har en lagstadgad skyldighet att ordna yrkesinriktad rehabilitering för handikappade, exempelvis utbildning och verksamhet i syfte att främja arbetsförmåga, samt medicinsk rehabilitering för gravt handikappade. Dessutom ordnar FPA rehabilitering enligt behovsprövning inom ramen för de anslag som riksdagen årligen beviljar. Den prövningsbaserade rehabiliteringen består bl.a. av rehabiliteringskurser, anpassningsträningsskurser, psykoterapi och yrkesorienterad medicinsk rehabilitering, s.k. ASLAK®-kurser.

För att trygga utkomsten under rehabiliteringen betalar FPA rehabiliteringspenning. Förmånen kan också betalas då rehabiliteringen ordnas av andra instanser än FPA.

Yrkesinriktad rehabilitering för handikappade

FPA kan ordna och bekosta yrkesinriktad rehabilitering för handikappade, som på grund av sjukdom, handikapp eller skada sannolikt löper risk att bli arbetsoförmögna eller vars arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter bedöms vara väsentligt försvagade på grund av sjukdom eller skada. Genom ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering försöker man bevara och förbättra klientens arbetsförmåga. Målet är att sökanden ska kunna klara sig i arbetslivet, vare sig det handlar om en nybörjare eller en som redan förut varit med i arbetslivet.

Yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av FPA innefattar

- undersökningar för utredande av rehabiliteringsbehov och -möjligheter
- arbetsprövning och utbildning i försökssyfte
- yrkesinriktad utbildning
- arbetsträning
- träning i syfte att upprätthålla och förbättra arbetsförmågan ("Tyk-rehabilitering")
- näringsstöd för företagsverksamhet
- tekniskt krävande hjälpmedel som gravt handikappade behöver för arbete och studier
- annan rehabilitering som är nödvändig för studier eller arbete

När yrkesinriktad rehabilitering ordnas av en arbetspensionsanstalt eller av arbetsförvaltningen kan stöd för samma rehabilitering inte beviljas från FPA. Yrkesinriktad rehabilitering för handikappade som förvärvsarbetar ordnas i första hand av arbetspensionsanstalterna.

AMS rehabiliteringsservice

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (ams) kan ge råd och hjälp i frågor som rör byte av arbete/yrke och kan också stå till tjänst med åtgärder, i första hand till arbetslösa personer men också i vissa fall ex personer som har rehabiliteringsstöd, för att underlätta möjligheterna att hitta eller återgå i ett lämpligt arbete. I första hand kommer den allmänna servicen i fråga men förutom den kan man få utökad service.

Åtgärder som kan komma i fråga är t ex:

- rådgivning
- remittera till utredning av arbetsförmågan

- ordna möjlighet att arbetspröva på arbetsplats
- sysselsättningsstöd till arbetsgivare som anställer person med funktionshinder
- stöd till arbetslösa personer med funktionshinder som startar företagsverksamhet
- ekonomiskt stöd till arbetsgivare för omändringar på arbetsplatsen som är nödvändiga för att en person med funktionshinder skall kunna anställas eller stanna kvar i arbete

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS), Ålandsvägen 31, PB 2026, 22111 Mariehamn, tfn. 25000, e-post: info@ams.ax, hemsida: www.ams.ax.

Medicinsk rehabilitering för gravt handikappade

FPA ordnar medicinsk rehabilitering för gravt handikappade personer och betalar kostnader som föranleds av rehabiliteringen. Målet för rehabiliteringen är att bevara och förbättra klientens arbets- och funktionsförmåga. Med den medicinska rehabiliteringen stöder man klientens möjligheter att klara av vardagslivets olika rutiner.

Rehabiliteringen ges till personer

- vars sjukdom, skada eller handikapp medför så stora allmänna medicinska och funktionella olägenheter, att de inte klarar sitt dagliga liv utan betydande svårigheter eller ansträngningar, och
- vars möjligheter att klara sig kan stödas med medicinska rehabiliteringsåtgärder.

Rehabiliteringen förutsätter dessutom, att sökanden kommer tillrätta utan institutionsvård och uppbär

- förhöjt eller specialhandikappbidrag för personer under 16 år
- förhöjt handikappbidrag eller specialhandikappbidrag för personer över 16 år
- förhöjt vårdbidrag eller specialvårdbidrag för pensionstagare och är under 65 år

Hälso- och sjukvården svarar för den medicinska rehabiliteringen i sådana fall, där den ges i omedelbar anslutning till sjukvård, och svarar då också för rehabiliteringsvägledningen och för de hjälpmedel som behövs i det dagliga livet, t.ex. rörelse- och kommunikationshjälpmedel och hjälpmedel för omgivningskontroll. FPA ordnar som medicinsk rehabilitering vid behov för gravt handikappade långvariga eller krävande institutions- och öppenvårdsperioder som inte ansluter sig till egentlig sjukvård.

Medicinsk rehabilitering - försäkringsbolag

Arbetspensionskassorna har också skyldighet att rehabilitera personer med olika skador och sjukdomar som är kvar i arbetslivet. Detta sker i praktiken på så sätt att arbetsgivarens pensionsförsäkringsbolag bedömer och beslutar om rehabilitering beviljas. Därefter köps rehabiliteringstjänster från olika serviceproducenter. Försäkringsbolagen har ett särskilt ansvar för rehabilitering men har även rätt att pröva ändamåls- enligheten.

Medicinsk rehabilitering - hälsovården

Oberoende av ålder kan en betalningsförbindelse för rehabilitering ges av hälsovården. Märk att bedömning av behovet alltid sker på medicinska grunder. Betalningsförbindelsen utfärdar överläkaren vid respektive enhet vid Ålands centralsjukhus. För närmare diskussion kan du kontakta din behandlande läkare. Som medicinsk rehabilitering kan beviljas rehabilitering på anstalt, fysioterapi, ergoterapi, talterapi, neuropsykologisk rehabilitering, psykoterapi, hjälpmedel samt anpassningsträning.

Rehabiliteringspenning

Förmånerna för inkomstbortfall enligt lagen om rehabilitering och rehabiliteringspenning är

- rehabiliteringspenning
- ersättning för uppehälle
- prövningsbaserat rehabiliteringsunderstöd.

Med rehabiliteringspenning tryggas rehabiliteringsklienternas utkomst medan de deltar i rehabilitering samt vid behov också under tiden mellan rehabiliteringsbeslutets utfärdande och rehabiliteringens början samt tider mellan rehabiliteringsetapper. I ersättning för uppehälle kan FPA betala 9 €/dag till

rehabiliteringsklienten för att ersätta extra kostnader i samband med rehabiliteringen. Ersättningen betalas närmast vid öppen rehabilitering till klienter vars rehabiliteringspenning inte överstiger 22,04 €/dag. Med rehabiliteringsunderstöd enligt prövning kan FPA stöda en klients möjligheter till sysselsättning efter rehabilitering. Rehabiliteringspenningen och det prövningsbaserade understödet är skattepliktig inkomst. Ersättningen för uppehälle är skattefri.

Karenstid

Rehabiliteringspenning betalas efter en karenstid, som omfattar den dag då rehabiliteringen inleds och de nio därpå följande vardagarna. Karenstiden är dock bara en dag, när det är fråga om undersökningar eller försök i syfte att utreda rehabiliteringsbehovet, om det gäller en kort anpassningsträning- eller rehabiliteringskurs, Tyk-rehabilitering eller en ASLAK®-rehabiliteringskurs. För personer som uppbär pension är karenstiden 30 dagar. Om en person övergår till rehabilitering direkt efter en period med sjukdagpenning, arbetsmarknadsstöd, arbetslöshetsdagpenning, utbildningsdagpenning eller utbildningsstöd tillämpas ingen karenstid.

Anpassningsträningsskurser

Social rehabilitering omfattar i första hand anpassningsträningsskurser, vilkas innehåll går ut på att lära sig hantera och leva med en ny livssituation, information om socialskydd samt social gemenskap med andra i liknande situation. Skillnaden mellan anpassningsträning inom ramen för medicinsk rehabilitering och anpassningskurs som social rehabilitering är att den medicinska rehabiliteringen kommer in i sjukdomens eller skadans akuta krisskede. Anpassningskurserna ordnas ofta som temakurser om t.ex. människorelationer, kommunikation, förflyttning osv.

Cancerorganisationerna ordnar anpassningskurser för cancerpatienter och deras anhöriga. Kursernas mål är att öka patientens och anhörigas kunskaper om cancer. Även kurser för par och familjer ordnas. Anpassningskurserna inom ramen för social rehabilitering är avgiftsfria för klienten.

Vill du veta mera om anpassningsträning- och rehabiliteringskurser kan du vända dig till Ålands Cancerförening, socialkurator på ÅHS, till behandlande läkare, Folkpensionsanstalten, socialkansliet eller till Ålands handikappförbund.

Dagcenter vid Folkhälsans Allaktivitetshus

Personer med demens som bor hemma kan anlita Folkhälsans Dagcenter. Verksamheten innebär individuellt anpassad rehabilitering, i syfte att stimulera och stöda klientens fysiska, psykiska, sociala och andliga behov. Klienten erbjuds en meningsfull vardag och anhöriga ges möjlighet till avlösning. Dagcentret är öppet måndag, tisdag och torsdag kl. 9 – 15. Avgiften är 76 €/dag (58 € + 18 € som självriskandel) och kan bekostas i sin helhet av klienten själv eller av hemkommunen (beställaren) enligt ansökningsprövning. Hemkommunen betalar då 58 € och klienten 18 €. I avgiften ingår morgonmål, lunch och kaffe. Transport ingår inte i avgiften, men färdtjänst kan användas. För närmare information, kontakta ansvarig närvårdare Mejt Svahnström, Folkhälsans Allaktivitetshus, Skeppargatan 11 i Mariehamn, tfn 0400-372747 eller mejt.svahnstrom@folkhal-san.ax. Information kan även fås av Demensföreningen på Åland, Skarpansvägen 30 i Mariehamn, tfn 527369 eller 0457-5483818 och e-post: regina.osterlund@handicampen.ax.

SERVICE OCH STÖD P.G.A. HANDIKAPP

Syftet med lagen om service och stöd på grund av handikapp eller handikappservicelagen som den allmänt kallas, är att främja funktionshindrades förutsättningar att leva och vara verksamma som jämlika och jämställda medlemmar i samhället. Ett av syftena är också att påverka attityden hos allmänheten och att förebygga och undanröja de hinder som funktionsnedsättningen medför. Kommunerna har ansvar för att tjänster och stöd ordnas i tillräcklig utsträckning. Lagen och förordningen stadgar om dels särskild skyldighet för kommunen att ordna service, s.k. subjektiva rättigheter, dels behovsprövad service och stöd. Lagen genomgår för närvarande en revideringsprocess på Åland och den väntas vara färdig under år 2010. Även lagstiftningen om tolktjänster kan komma att revideras. Närmare information om service enligt handikappservicelagen och om eventuella lagrevideringar får du från socialkansliet i din hemkommun eller från Ålands handikappförbund.

Serviceboende

Till serviceboende hör bostad samt sådana tjänster i anslutning till boendet som är nödvändiga för det dagliga livet. Tjänster som kan behövas är t.ex. hjälp med att förflytta sig, hjälp med på- och avklädning, personlig hygien, mathushållning och städning av bostaden samt övriga tjänster som behövs för att vardagen skall fungera.

Färdtjänst och ledsagarservice

Med färdtjänst menas resor som hör till det dagliga livet, d.v.s. resor för arbete, studier, rekreation m.m. Färdtjänsten kan kompletteras med ledsagarservice. Kriteriet är gravt funktionshinder och som gravt funktionshindrad betraktas den som har särskilda svårigheter att röra sig och som inte p.g.a. sitt funktionshinder kan anlita de offentliga kollektivtrafikmedlen utan oskäligt stora svårigheter. För gravt funktionshindrade har kommunen särskild skyldighet att ordna färdtjänst, minst 18 enkelresor per månad, förutom resor för arbete och studier. Transportservice kan även ges med stöd av socialvårdsförordningen för personer som inte fyller kriteriet, gravt funktionshinder. Kommunen har då rätt att pröva hur många resor som beviljas. Ytterligare information får Du från socialkansliet i hemkommunen.

Ändringsarbeten i bostaden

En gravt handikappad person får ersättning för sådana ändringsarbeten i en bostad, som är nödvändiga för att personen skall ha möjlighet att klara sig på egen hand. Det gäller t.ex. breddning av dörrar, byggandet av ramp(er), omändringsarbeten i WC och badrum, ändring av fasta inventarier och utbyte av byggnads- och inredningsmaterial i den funktionshindrades varaktiga bostad. Det är alltid skäl att kontakta hemkommunens socialkansli innan man påbörjar ändringsarbeten ifall man tänker ansöka om ersättning.

Redskap och maskiner

Ersättning kan beviljas för redskap och anordningar som hör till bostaden. Hit hör stödhandtag, lyftanordningar, alarmanordningar eller andra motsvarande redskap och anordningar som blir fast installerade i bostaden. Ersättning för kostnader för anskaffning av redskap, maskiner eller anordningar och som inte hör till den medicinska rehabiliteringen betalas till en funktionshindrad som p.g.a. sin funktionsnedsättning behöver dessa för att kunna förflytta sig, kommunicera eller klara sig hemma eller på sin fritid. Ersättningen uppgår till hälften av den funktionshindrades faktiska kostnader för anskaffningen. Nödvändiga ändringsarbeten som utförs på ett redskap eller en maskin eller anordning av standardmodell ersätts i sin helhet.

Tolktjänst

Rätt till tolktjänst har den som är svårt hörselskadad eller hörsel- och synskadad samt den som har en talskada. Till tolktjänst hör tolkning på teckenspråk eller andra metoder avsedda att förtydliga kommunikationen i arbete, studier, för att uträtta ärenden, delta i samhällelig verksamhet och för rekreation. Tolktjänst skall ordnas så att en svårt hörsel- och synskadad har möjlighet att få minst 240 timmar samt talskadade minst 120 tolkningstimmar under ett kalenderår. Tolktjänst kan beställas från Ålands handikappförbund. Teckenspråkstolken heter Ann-Charlotte Åkergård och är vårdledig för närvarande. Kontakta HandiCampen på tel. 527 360 för mera information.

Personlig hjälpare

Kostnaderna för avlönandet av en personlig hjälpare kan ersättas om en person med funktionsnedsättning behöver en annan persons hjälp i ärenden som hör till det dagliga livet, hemma eller utanför hemmet. Den funktionshindrade fungerar själv som arbetsgivare och erhåller ersättning från kommunen. Den funktionshindrade kan vid behov få handledning och hjälp med det administrativa arbetet. Har du frågor vänd dig till socialkansliet i hemkommunen.

Ekonomiskt stöd

En person med funktionsnedsättning kan ytterligare få ersättning för extra kostnader för specialkost eller specialnäringspreparat som han/hon måste använda under en lång tid och regelbundet. Ersättning för glutenfri kost i samband med Celiaki kan sökas från FPA. Extra klädkostnader kan ersättas då funktionsnedsättningen innebär att kläderna slits snabbare än normalt eller att

konfektionskläder och vanliga skor inte kan användas. Ortopediska skor ersätts däremot inom ramen för medicinsk rehabilitering.

SJUKDOMSKOSTNADER

Avgifterna inom hälso- och sjukvården fastställs årligen av Ålands landskapsregering. Avgiftsstadgan 2010 finns att hämta i pdf-format från www.ahs.ax - klicka vidare på Patientavgifter.

Vårdavgifter på sjukhus

För sjukhusvård är avgiften vid Ålands Centralsjukhus 27 €/dygn (grundavgift 14 € + tilläggsavgift 13 €), ÅUCS 32,50 €/dygn och i Uppsala Universitetssjukhus 80 SEK/dygn och efter 30 dygn 40 SEK/dygn. Dygnsavgiften på ÅCS för kortvarig vård inom medicinsk rehabilitering och psykiatri är 14 €/dygn. Folkpensionsanstalten ersätter inte kostnader för vårddygn på sjukhus. Vid cancersjukdomar däremot kan vissa kommuner ersätta en del av vårddygnskostnaderna, se kommunernas cancerersättningar.

Avgift för långvarig vård

Om vården på institution beräknas pågå eller har pågått längre än tre månader betraktas vården som långvarig institutionsvård. I dessa fall skall en avgift räknas ut för patienten utgående från betalningsförmågan. Avgiften är 80 % av nettoinkomsterna men dock så att patienten har minst 80 €/månad för personligt bruk. Inom kommunala institutioner kan avgiften variera mellan 80-85 % av nettoinkomsterna. Har patienten hemmaboende maka/make eller motsvarande vars inkomst är lägre än patientens, fastställs vårdavgiften som 40 % av makarnas gemensamma inkomst.

Poliklinikavgifter

Avgiften för poliklinikbesök på Ålands Centralsjukhus (specialsjukvård) är 27 €, på ÅUCS 27,40 € och i Uppsala Universitetssjukhus 230 Sek. För besök hos läkare på hälsocentralen (primärvård) i Mariehamn eller Godby eller hembesök är avgiften 20 €. Däremot är avgiften på hembesöken på jourtid 25 €. Besök på akutmottagningen 30 €.

Serievård

Som serievård betraktas t.ex. strålbehandling och cytostatikabehandling. Avgiften på ÅCS är 8 €/gång, på ÅUCS 7,50 €/gång och i Uppsala Universitetssjukhus 80 SEK/gång. Seriebehandlingarna ersätts i vissa kommuner inom ramen för cancerersättningar. Fysioterapi eller lymfterapi utförd av fysioterapeut ersätts till en del av sjukförsäkringen. Långvarig serievård, t.ex. fysioterapi, kan även ersättas såsom medicinsk rehabilitering.

Högekostnadsskydd

Högekostnadsskydd för personer 18-65 år

Högekostnadsskyddet gäller för de avgifter som är märkta med # i stadgan. Därutöver inräknas även avgifter erlagda för öppenvårdsbesök, serievårdsbehandlingar och slutenvård utom landskapet vid nödvändig respektive akut sjukvård inom EU och vid betalningsförbindelse från ÅHS. Högekostnadsskyddet för personer över 18 år och under 65 år gäller från och med kalendermånaden efter att personen fyllt 18 år och t.o.m. den kalendermånad en person fyller 65 år.

Högekostnadsskyddet innebär att en patient som erlagt sammanlagt 375 € totalt under ett kalenderår därefter (oberoende av om denna vård har hunnit faktureras/betalas av patienten eller inte) erhåller service och vård avgiftsfritt eller till sänkt avgift till utgången av kalenderåret förutom gällande kortvarig institutionsvård där grundavgiften på 14 €/dygn debiteras oberoende av högekostnadsskyddet. Undantag för detta är vård vid medicinsk rehabilitering, vilken är avgiftsfri efter att högekostnadsskyddet uppnåtts. Avgiftsfrihet eller sänkt avgift gäller under förutsättning att den aktuella åtgärdens avgift är märkt med # i denna förteckning och uppföljningen sker i kronologisk ordning, enligt prestationsdag (den dag då vården erhållits).

Högekostnadsskydd för barn

Högekostnadsskyddet för barn gäller barn och ungdomar under 18 år och fungerar på motsvarande sätt som för vuxna, dock så att högekostnadsskyddet träder in vid en kostnad på 120 € per kalenderår. Därefter är all vård som ingår i högekostnadsskyddet avgiftsfri, inklusive kortvarig vård på avdelning (detta avviker från högekostnadsskyddet för vuxna).

Högekostnadsskydd för personer 65 år och äldre samt personer som har sjukpension på heltid

Högekostnadsskyddet för personer 65 år och äldre gäller från och med kalenderåret efter att personen fyllt 65 år och fungerar på motsvarande sätt som för personer i åldrarna 18-65 år, dock så att högekostnadsskyddet träder in vid en kostnad på 120 € per kalenderår.

Nytt för i år är att högekostnadsskyddet även gäller för personer med sjukpension på heltid, fr.o.m. första hela kalendermånaden som sjukpensionär. För att som sjukpensionär på heltid få tillgång till det lägre högekostnadsskyddet krävs att man lämnar in ett intyg eller annat dokument som styrker att personen är heltidssjukpensionär. Dokumentet lämnas till ÅHS ekonomiavdelning.

Har du frågor om högekostnadsskyddet kontakta ekonomiavdelningen på ÅHS, te. *5355.

Vid extern vård, vård utanför ÅHS, men med betalningsförbindelse från ÅHS eller vid akut respektive nödvändig sjukvård debiterar i regel respektive vårdgivare patienten enligt deras avgiftssystem. De vårdavgifter patienten har skall sedan av patienten själv redovisas till ÅHS:s ekonomiavdelning för att kunna tillgodoräknas patientens högekostnadsskydd. Observeras bör då att dygnsavgifter, lägre än 14 € inte tillgodoräknas i högekostnadsskyddet och därmed inte behöver redovisas för ÅHS.

Högekostnadsskydd vid Åbo universitetscentralsjukhus (ÅUCS)

Vård utanför ÅHS, men med betalningsförbindelse från ÅHS eller vid akut respektive nödvändig sjukvård debiterar i regel respektive vårdgivare patienten enligt deras avgiftssystem. De vårdavgifter patienten har erlagt skall sedan av patienten själv redovisas till ÅHS:s ekonomiavdelning för att kunna tillgodoräknas patientens högekostnadsskydd.

Obs! Högekostnadstaket vid Åbo universitetscentralsjukhus är 633 €/år. Vårdas man länge på ÅUCS räknas först vårdavgifterna enligt ÅUCS:s högekostnadstak (633 €/kalenderår) och efter det enligt ÅHS högekostnadstak (375 €/kalenderår).

Ersättning för läkemedelskostnader

Det är möjligt att söka ersättning från FPA för läkemedel, salvabaser och kliniska näringspreparat som ordinerats av läkare för behandling av den sökandes sjukdom. FPA:s ersättning dras i regel av från priset redan på apoteket när man visar FPA-kortet.

Ersättningen för läkemedelsinköp är indelad i tre ersättningskategorier

- Grundersättning för läkemedel utgör 42 % av priset.
- Lägre specialersättning är 72 % av priset.
- Högre specialersättning är 100 % av priset efter en egenandel på 3 euro per läkemedel och inköp

Den som har stora läkemedelskostnader kan dessutom ansöka om tilläggsersättning från FPA för de kostnader som överstiger den självrisandel som fastställs för läkemedelskostnader på årsnivå. För läkemedelskostnader som år 2009 överskrider maximibeloppet 672,70 € kan man söka tilläggsersättning. Tilläggsersättningen är 100 % av det belopp som överstiger den läkemedelsspecifika självrisken på 1,50 €.

Ett villkor för ersättningen för läkemedelskostnader är att läkemedelsprismyndigheten har fastställt ett skäligt pris för läkemedlet. Läkemedelsprismyndigheten arbetar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. Om ett pris inte har fastställts för läkemedlet, måste klienten betala hela priset. Rätt till ersättning för läkemedel som skall ersättas på särskilda grunder måste söka hos FPA – för dessa krävs ett B-intyg. Detsamma gäller rätt till specialersättning för svåra och långvariga sjukdomar, för vilka ett B-intyg utgör själva ansökan. Salvabaser ersätts i regel inte, men grundersättning kan betalas för salvabaser som ordinerats av läkare och som används för behandling av långvarig hudsjukdom. FPA kan endast ersätta nödvändiga läkemedelskostnader. Det förutsätter att läkemedlet används enligt anvisningarna, att inköpen görs för högst tre månader i sänder och i så förmånlig förpackningsstorlek som möjligt.

Kostnaderna för läkemedel ersätts inte om läkemedlet har ordinerats för upprätthållande av hälsan eller förebyggande av sjukdom. Söktjänsten för läkemedel ger information om medicinpriser och om sinsemellan utbytbara läkemedel. Söktjänsten uppger också om det är möjligt att få ersättning för en viss medicin, till vilken ersättningsklass medicinen hör och vilka förpackningsstorlekar som finns att få. www.fpa.fi/sokmedicin

Kostersättning vid Celiaki

Celiaki är en sjukdom som innebär kronisk inflammation i tunntarmens slemhinna förorsakad av glutenet i vete, råg och korn. Det finns även en form av hudceliaki. Från och med den 1.10.2002 kan man ansöka om kostersättning från FPA. Kostersättningen är avsedd att täcka en del av de kostnader som glutenfria produkter innebär. Ersättningen beviljas till personer som fyllt 16 år och som har en korrekt diagnostiserad celiaki. Ersättningen är 21 €/mån och den är skattefri inkomst. Kostersättning för glutenfri diet kan man ansöka om hos FPA på en särskild blankett (EV 259). Till ansökan skall bifogas ett läkarutlåtande (B-intyg) eller motsvarande där det framgår att celiakin är tillförlitligt diagnostiserad. Utlåtandet får i allmänhet inte vara äldre än ett år.

Tandvård

FPA ersätter kostnader för undersökning och behandling av mun och tänder hos privattdandläkare för alla som omfattas av sjukförsäkringssystemet i Finland. Ersättningen för privattdandläkararvoden är 60 procent av den fastställda taxan. I praktiken motsvarar ersättningen 30-40 procent av tandläkararvodet. Ersättningen för undersökning och preventiv behandling av mun och tänder är 60 procent av den fastställda taxan en gång per kalenderår.

Ersättning betalas också för kostnader i anslutning till ersättningsgill tandvård, dvs.

- laboratorieundersökningar
- röntgenundersökningar
- läkemedel och
- resor till närmaste vårdställe

Ersättning betalas däremot inte för

- kommunala tandvårdskostnader
- kostnader för protetiska åtgärder, lösproteser eller protesreparationer, tandkronor-, bryggor eller tandimplantat (undantag frontveteraner och minröjare)
- kostnader för tandtekniskt arbete (undantag frontveteraner och minröjare)
- kostnader för tandreglering
- tandvård som patienten fått då hon/han varit i allmän sjukhus- eller anstaltvård

Från 1.1.2010 ersätter FPA också vård och behandling hos självständigt yrkesutövande munhygienist då vården eller behandlingen har ordinerats av en privattdandläkare. För munhygienistarvoden gäller en egen ersättningstaxa.

Minneslista

Lämna in blankett SV 126 (tandläkararvoden) till FPA och ansökan. Ansökan bör lämnas in inom sex månader efter att tandläkarräkningen har betalats.

Tandvård via ÅHS

Den tandvård man kan få via ÅHS är subventionerad (finansieras till största delen av skattemedel). Tandvård för personer under 19 år är avgiftsfri förutom föreskrivna läkemedel samt intyg och kopior. För andra gäller fastställda avgifter. Avgifterna är dock lägre än de avgifter som privata tandläkare debiterar trots att FPA delvis ersätter tandvården. En avgift om 30 € debiteras för uteblivet besök även för personer under 19 år. Se vidare ÅHS avgiftsstadga. Ett fåtal patientgrupper med allvarliga långvariga sjukdomar kan också på läkarremiss få tandvård via ÅHS t.ex. cancerpatienter som börjar eller får cytostatikabehandling.

RESEKOSTNADER

FPA ersätter kostnader för resor i samband med sjukdom och rehabilitering. Den som har kostnader för resor i samband med sjukdom och rehabilitering som ordnas av FPA kan ansöka om ersättning för kostnaderna från FPA:s byrå. Frontveteraners resor i samband med rehabilitering som ordnas av Statskontoret ersätts till det fulla beloppet.

I allmänhet ersätts resekostnaderna när den sökandes behandling ersätts av sjukförsäkringen. Man kan ansöka om ersättning för resor till läkare, till undersökning eller behandling som ordinerats av läkare och som utförs vid en hälsocentral, ett sjukhus eller en privat läkarstation.

Rätten till ersättning gäller i regel resor till närmaste läkare eller undersöknings- eller vårdinrättning samt till det vårdställe där offentliga vården köpt tjänsten, dock ej utomlands. Undantagsvis ersätter FPA ännu tillsvidare resor till Stockholm-Uppsala området eftersom ÅHS köper tjänster där. Resor som gjorts enkom för inköp av läkemedel ersätts inte.

Självriskandelen

FPA kan betala ersättning för resor i samband med sjukdom till den del som kostnaden för en resa i ena riktningen överstiger självriskandelen som är 9,25 €. Självriskandelen för resor som görs i anslutning till rehabilitering som ordnas av FPA är 9,25 € för en resa i ena riktningen. Frontveteraner betalar ingen självriskandel för sina rehabiliteringsresor. Självrisken för resor (vård och rehabilitering) är 157,25 €/år. FPA skickar automatiskt ut ett kort när självrisken är uppnådd och ingen separat ansökan med kvitto över betalda självrisker behöver från och med år 2007 göras.

Minneslista för den som ansöker om reseersättning

- Ansökan skall göras inom sex månader från det att resan betalades.
- Ansökan om reseersättning görs på blankett SV 4 och lämnas in till FPA:s byrå.
- Ett reseintyg skall bifogas ansökan.

Den som har varit tvungen att använda något annat transportmedel än allmänna transportmedel, t.ex. taxi, skall bifoga

- en redogörelse för varför det var nödvändigt att använda ett annat transportmedel än det billigaste (ett intyg av läkaren eller vårdinrättningen eller en egen utredning t.ex. om trafikförhållandena varit exceptionella) och
- ett kvitto på betalningen.

Om man använt allmänna transportmedel behöver kvitto i regel inte bifogas, men målet för resan skall anges. Som godtagbara kostnader för bruk av egen bil har FPA fastställt 0,20 € per kilometer. För cancerpatienters del handlar det om täta resor till sjukhus i riket eller undantagsvis i Sverige. FPA ersätter resor till fastlandet och till närregioner i Sverige (t.ex. Uppsala) till offentlig vård. I regel innebär detta att man har en betalningsförbindelse från ÅHS.

Ifall resan görs till offentlig vård (ÅHS på Åland) och personen har använt sig av det billigaste transportmedlet eller p.g.a. trafikförhållanden använt t.ex. taxi behövs inget reseintyg. Att använda egen bil då enkelresan är under 50 km likställs med allmänna färdmedel. Då man anlitat annat än allmänt färdmedel p.g.a. trafikförhållanden skall detta alltid motiveras på ansökan.

Reseintyg behövs alltid för flygresor och då behovet av annat än allmänt färdmedel finns p.g.a. sjukdom.

Följeslagare, övernattning, fullmakt

Reseersättning för följeslagares resekostnader

Om patienten behöver en följeslagare under resan, är det möjligt att få reseersättning också för följeslagarens resekostnader. Följeslagarens resekostnader ersätts när vårdpersonalen har konstaterat att en följeslagare är nödvändig eller t.ex. att det är nödvändigt att en familjemedlem är närvarande under behandlingen.

Patientens och följeslagarens resor ersätts i allmänhet enligt vad resan skulle ha kostat med det billigaste transportmedlet (vanligen tåg, båt eller buss).

Ersättning för övernattnig

Om patienten har varit tvungen att övernatta under en resa till en undersökning eller behandling eller på grund av trafikförhållandena, kan han eller hon ansöka om övernattningspenning från FPA. Övernattningspenningen är högst 20,18 € per dygn. Av kvittot skall framgå om det ingår annat än priset för övernattnigen i kostnaden.

Fullmaktsförfarande

Klienten kan ge fullmakt till den som producerar tjänsten, t.ex. patienthotell, taxin, att ansöka om reseersättningen från sjukförsäkringen. I så fall betalar klienten självriskandelen för en enkel resa. Förfarandet förutsätter att den som producerar transporttjänsten har ingått ett fullmaktsavtal med FPA.

Följeslagare: Ifall att anhöriga inte finns eller om de inte har möjlighet att följa med som ledsagare finns Röda Korsets patientvänner till förfogande. Kontakta Röda Korset i Mariehamn eller socialkuratorerna vid Ålands Centralsjukhus. Såvida du behöver ledsagare i Åbo eller Helsingfors kan socialarbetarna på respektive sjukhus där ordna med ledsagare till flygfältet. Obs! Följeslagares resor och övernattnig ersätts i sin helhet av FPA om följeslagare är nödvändig (läkaren kryssar i reseintyget).

Patienthotell och hotell

Åbo

Merikarina till en kostnad om 20,18 €/dygn/person. Merikarina ligger utanför stan i Hirvensalo men bussförbindelserna är bra, telefon 02/2657666.

Lägenhetshotell Tapulitalo, Kaivokatu 14, Åbo, ligger ca 500 m från ÅUSC. Enkelrum kostar 40 €/dygn, dubbelrum 50 €/dygn och familjerum 72 €/dygn. Telefon 02 2501600. www.tapulitalo.fi.

Helsingfors

Huoneistohotelli Marja/Marja Leppä Oy (Lägenhetshotell Marja)

Har 28 lägenheter på gångavstånd från sjukhusen, även bra bussförbindelser. Lägenhet kostar 80 €/dygn och för längre vistelser kan man diskutera priset. Telefon 050-5941113.

Uppsala

Hotell Duvan, Dragarbrunnsgatan 69, Uppsala, ligger ca 1 km från sjukhuset. Telefon 990 46 18 564035.

Patienten betalar 20 €/dygn och om patienten har följeslagare (reseintyg från ÅHS skall intyga att följeslagare nödvändigt) kostar övernattnigen 20 €/dygn, räkningen kommer från ÅHS. FPA ersätter både patientens och följeslagarens övernattnig.

Anhörig utan följeslagarintyg betalar för enkelrum 830 SEK/dygn, bubbelrum 950 SEK/dygn och extra bädd (i patientens rum) 300 SEK/dygn. Dessa avgifter betalas direkt till Duvan och ersätts inte.

ÖVRIG STÖDSERVICE

Hemservice/hemtjänst

Kommunal hemservice kan beställas via socialkansliet i din hemkommun. Servicen är avgiftsbelagd och avgiften är beroende av dina bruttoinkomster. Som grund för regelbunden hemservice finns en vård- och serviceplan som klienten gör upp tillsammans med hemserviceledaren.

Förutom hemservice, som också kan vara tillfällig, har kommunerna stödtjänster som måltidsservice, städservice, trygghetslarm, snöröjning, färdtjänst enligt socialvårdsförordningen. Servicen kan variera mellan kommunerna och därför är det alltid skäl att kontakta socialkansliet i hemkommunen för närmare information.

Hemsjukvård

Hemsjukvård innebär sjukvårdstjänster i hemmet och kan erhållas genom hemsjukvården vid Ålands Hälso- och Sjukvård. Tjänsterna är avgiftsbelagda och ingår i högkostnadsskyddet.

Har du frågor rörande hemsjukvård kontakta hälso- och sjukvårdsmottagning i din kommun, Godby hemsjukvård eller Mariehamns hemsjukvård för närmare information.

Stöd för närståendevård

Stöd för närståendevård innebär det vårdarvode och de stödtjänster som beviljas den person som vårdar en närstående. Förutsättningen är att personen som vårdas behöver hjälp med att t.ex. sköta sin hygien, tillreda sin mat, äta och/eller behov av tillsyn p.g.a. minnesstörningar och oro. Personen ifråga kan inte komma tillrätta ensam eller kan bli i behov av en annan vårdinsats, om inte stöd för närståendevård beviljas.

På Åland tillämpas rikets lag om stöd för närståendevård med vissa avvikelser från och med den 1 januari 2009. Stöd för närståendevård är kommunens ansvarsområde. Mellan närståendevårdaren och kommunen görs ett avtal, där man kommer överens om vårdarvode, ledighet för närståendevårdaren samt övriga frågor som gäller vården. Därutöver gör man i samråd med socialarbetaren upp en vård- och serviceplan, där närståendevårdarens arbetsuppgifter, rätt till ledighet och även den övriga servicen som behövs för att trygga omsorgen preciseras. Med övrig service menas hemsjukvård, hemservice, avlastning, anhörigstöd samt andra social- och hälsovårdstjänster som är nödvändiga. Ansökan görs på en särskild blankett som finns på socialkansliet i din hemkommun. Som regel krävs också ett läkarutlåtande som bilaga till ansökan. Kontakta socialkansliet i din hemkommun för närmare information.

Vårdaren har rätt till fem dygn ledigt per sådan kalendermånad, under vilken vårdaren oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. Dygnen kan även sparas och användas för en längre sammanhängande ledighet.

Utkomststöd

Rätt till utkomststöd har personer som inte genom förvärvsarbete eller andra inkomster kan försörja sig. Utkomststödet är alltid en sista utväg när alla andra stödsystem är uttömda. Utkomststödet är behovsprövat och beloppets storlek är beroende av inkomster och utgifter i varje enskilt fall. Kommunerna följer en fastställd norm. Exempelvis är utkomststödet grunddel för ensamstående är 399,05 € (justeras inte år 2010). Utöver grunddelen kan man beroende på situationen få ekonomisk hjälp för t.ex. boendeutgifter, hälsovårdsutgifter samt för flyttning till annan kommun.

Exempel på utkomststödsberäkning (källa: Socialkansliet i Mariehamn):

Grunddel för ensamstående	399,05
<u>Hyra</u>	<u>330,00</u>
Summa utgifter	729,05
Arbetslöshetsdagpenning	352,00
<u>Bostadsbidrag</u>	<u>221,00</u>
Summa inkomst	573,00

Skillnad utgifter/inkomster 156,05 €

Sökanden är berättigad till 156,05 € i utkomststöd. Kontakta socialkansliet i din hemkommun för närmare information.

Särskilt socialvårdsstöd för pensionstagare

Under år 2010 kan heltidspensionärer ansöka om ett särskilt socialvårdsstöd från socialkansliet i hemkommunen. Stödet är inkomstbeprövat och beviljas till ensamstående vars årsinkomst fördelat per kalendermånad är högst 699 €/månad. Giftna och samboende beviljas stöd om inkomsten understiger 699 €/månad per person (totalt 1.398 €/månad). Stödsumman till ensamstående är högst 70 €/månad och till giftna/samboende högst 63 €/månad per person. Ansökan om särskilt socialvårdsstöd görs på en speciell ansökningsblankett. Kontakta socialkansliet i din hemkommun för mera information samt ansökningsblankett.

Hemsjukvård

Hemsjukvård innebär sjukvårdstjänster i hemmet och kan erhållas genom hemsjukvården vid Ålands Hälso- och Sjukvård. Tjänsterna är avgiftsbelagda och ingår i högkostnadsskyddet. Har du frågor rörande hemsjukvård kontakta hälso- och sjukvårdsmottagning i din kommun, Godby hemsjukvård eller Mariehamns hemsjukvård för närmare information.

Posten

Posten kan man som ensamboende funktionshindrad få ända hem om det finns ett läkarutlåtande som förordar hembärning av posten. Servicen är beroende av att landskapet budgeterar medel för ändamålet. Vill du veta mera kontakta Posten, tel. 636750 och 636751.

Allmän intressebevakning

En person som p.g.a. sjukdom eller annan problematik ej själv kan ta hand om sin ekonomi kan via Statens ämbetsverk på Åland, Magistratsavdelningen, få en intressebevakare utsedd att sköta hans/hennes ekonomi och i vissa fall andra personliga ärenden där den hjälpbehövande behöver assistans. Som intressebevakare fungerar ofta någon anhörig eller närstående person. Om detta inte är möjligt utses en allmän intressebevakare som sköter uppdraget på tjänstens vägnar. Från och med den 1.1.2009 sköts den allmänna intressebevakningen av staten och personal särskilt anställda för detta uppdrag är placerade vid Rättshjälpsbyråerna i Finland. På Åland har vi en allmän intressebevakare och en intressebevakningssekreterare.

Vid frågor gällande intressebevakning kan man vända sig till Statens ämbetsverk på Åland, Magistratsavdelningen tel. 635 270 eller läsa mera om detta på hemsidan www.maistraatti.fi - Förmyndarverksamhet eller tag kontakt med allmänna intressebevakaren på Åland under Ålands rättshjälpsbyrå, man kan även läsa mera om detta på hemsidan www.oikeus.fi. Den allmänna intressebevakningen har samma öppethållningstider som Ålands rättshjälpsbyrå.

VIKTIGA ADRESSER OCH TELEFONNUMMER:

Demensföreningen på Åland r.f.

Demensrådgivare Regina Österlund
Nyfahlers, Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tel. 527 369, GSM: 0457-5483818, måndag-fredag 9-15.
E-post: regina.osterlund@handicampen.ax
Hemsida: www.handicampen.ax/demens

De Utvecklingsstördas Väl på Åland r.f.

Verksamhetsledare Susan Enberg
Nyfahlers, Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tel. * 527 360, 527 371 (Susan), måndag-torsdag 9-15.
E-post: info.duv@handicampen.ax
Hemsida: www.duv.aland.fi

Folkpensionsanstalten (FPA), Mariehamn

Nygatan 7 A
PB 57
22101 Mariehamn
FPA har ingen telefonväxel längre. Telefonnummer enligt ärende finns nedan:

Bostadsbidrag	020 692 221
Efterlevandepension	020 692 228
Handikappbidrag	020 692 231
Pensionsärenden	020 692 222
Rehabilitering	020 692 225

Sjukdom 020 692 224
E-post: mariehamn@fpa.fi
Hemsida: www.fpa.fi

Trafiksäkerhetsverket (tidigare Fordonsförvaltningscentralen)
Tel: 020 618500

Föreningen Vårt Hjärta r.f.
Verksamhetsledare Annette Bergbo
Nyfahlers, Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tel. 14 195, GSM: 0457 5243798, måndag-tisdag 9-15.
E-post: vart.hjarta@aland.net
Hemsida: www.handicampen.ax/varthjarta

Folkhälsans familjerådgivning
Tel. 16 459, 17 437, 17 436
Besöksadress: Styrmansgatan 10
E-post adress: förnamn.efternamn@folkhalsan.ax
Hemsida: www.folkhalsan.fi/aland

Folkhälsans infotek
Tel. 17 435
Styrmansgatan 10
Besöksadress: Skeppargatan 11
22100 Mariehamn
E-post: infoteket@folkhalsan.ax
Hemsida: www.folkhalsan.fi/aland
Stadsbiblioteket tel. 531 411

Hangö tullkammare
Västra hamnen
10900 Hangö
Tel. 020 690600

Klient- och patientombudsmannen/Förtroenderådet
Ålands landskapsregering
Besöksadress: Självstyrelsegården
Pb 1060
AX-22111 Mariehamn
Tel. 25 267 eller *25000
E-post: patientombudsman@regeringen.ax
Hemsida: www.regeringen.ax/socialomiljo/Klientpatient.pbs

Statens ämbetsverk på Åland
Statens Ämbetshus
Torggatan 16, PB 58
22101 Mariehamn
Tel. *635 270
Hemsida: www.ambetsverket.ax

Mariehamns församling
Ö. Esplanadsgatan 6
22100 Mariehamn
Tel. 5360
E-post: mariehamns.forsamling@evl.fi
Hemsida: http://mariehamn.evl.ax/

Patienthotell och hotell

Merikarina
Seiskarinkatu 37
20900 Turku
Tel. 02 265 7666

Lägenhetshotell Tapulitalo
Kaivokatu 14
20900 Åbo
Tel. 02 250 1600
www.tapulitalo.fi
postmaster@tapulitalo.fi

Huoneistohotelli Marja
Kauppalantie 15 F
02700 KAUNIAINEN
Lägenheterna är på Töölöntori
Tel. 050-5941113
huoneistohotellimarja.websites.fi

Hotell Duvan (ca 1 km från Akademiska sjukhuset)
Dragbrunnsgatan 69
Uppsala
Tel. 990 46 18 564 035
karolina.johansson@diakonistiftelsen.se

Ålands Reumaförening r.f.
Reumarådgivare Kerstin Andersson
Nyfahlers, Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tel. 527 370, måndag-fredag 9-15
E-post: reumaforeningen@handicampen.ax
Hemsida: www.handicampen.ax/reuma

Socialvårdsbyråchefen/Handikapprådet
Ålands landskapsregering
Pb 1060
AX-22111 Mariehamn
Tel. 25 268 eller *25000
E-post: alexandra.oksman@regeringen.ax
Hemsida: www.regeringen.ax

Stiftelsen Ålands Cancerfond
c/o Ken Lindberg
Torggatan 9
22100 Mariehamn
Tel. 22366
E-post: kenl@aland.net

Tullstyrelsen
Skillnadsgatan 2
PB 512
00101 Helsingfors
Tel. (09) 6141
E-post: kirmo@tulli.fi

Tullrådgivning
Skillnadsgatan 15-17 A, 4 vån.
Tel. 020 690 600 (mån-fre kl. 8.00-16.15)
Hemsida: www.tulli.f

Turku Air

PL 167, 20101 Åbo
Telefon för bokning och information på Åland 634 500
E-post: info@turkuair.fi
Hemsida: www.turkuair.fi

Uppsala Akademiska sjukhus

Tel. *990 46 18 611 0000

Åbo Universitets Centralsjukhus (ÅUCS)

Kinakvarngatan 4-8
20520 Åbo
Tel. *02 3130000

Socialarbetare vid ÅUCS

Tel. 02 3131699
e-post: ylva.nikander@tyks.fi

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Ålandsvägen 31
PB 2026, 22111 Mariehamn
Tfn 25 000
E-post: info@ams.ax
Hemsida: www.ams.ax

Ålands Cancerförening rf

Verksamhetsledare Helka Andersson
Nyfahlers, Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tel. 22 419, fax 22 409, måndag-torsdag 9-15
Semesterstängt midsommar-julimånad.
E-post: helka@cancer.ax
Hemsida: www.cancer.ax

Ålands handikappförbund r.f.

Nyfahlers, Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tel. * 527 360, fax 527 379, måndag-fredag 9-15.
E-post: fornamn.efternamn@handicampen.ax
Hemsida: www.handicampen.ax

Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS)

Pb 1091
22111 Mariehamn
Tel. *5355
E-post: info@ahs.ax
Hemsida: www.ahs.ax

Barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen

Neptunigatan 2
22100 Mariehamn
Tel. 5357 må-fre 11.30-12

Cancersjukskötare Soffi Wetterhoff

Ålands centralsjukhus
22100 Mariehamn
Tel. 535 175 eller 0457 529 1057
E-post: soffi.wetterhoff@ahs.ax

Dietisten Angelica Johansson

Ålands centralsjukhus
22100 Mariehamn
Tel. *5355, telefontid onsdagar kl.12.15-13.15.
E-post: angelica.johansson@ahs.ax

Hemsjukvården/materialutdelning, ÅHS

Gullåsen
PB 1091
22100 Mariehamn
Tel. materialutdelning 538 484, hemsjukvården 538 455, GSM 0457 313 5821

Hjälpmiddelscentralen, ÅHS

Gullåsen
PB 1091
22100 Mariehamn
Tel. 538 466

Huntingtonkoordinator

Liselott Lund
Tel. 0457-3420922, 538615.
E-post: liselott.lund@ahs.ax

Onkologiska polikliniken, ÅCS

22100 Mariehamn
Tel. sköterskor 538 514
E-post: elisabeth.idman-karlsson@ahs.ax

Psykiatriska mottagningen, ÅHS

N. Esplanadsgatan 1 A vån. 2
22100 Mariehamn
Tel. * 5357

Sjukhusprästen, ÅCS

Maria Båsk
Tel. *5355 eller GSM: 0457 529 3003
E-post: maria.bask@evl.fi

Socialkuratorerna, ÅHS

- medicin, onkologi, dialysenheten, ögon-, öron-, näs- och hals enheten tel. 535 331
  - barn-, BB/gyn och kirurgen tel 535 332
  - Gullåsen: Mellangårds, Västergårds och Övergårds tel. 538 464
  - Rehab och Östergårds och Norrgårds på Gullåsen tel. 538 427
- E-post: förnamn.efternamn@ahs.ax

Ålands hörselörening r.f.

Organisationssekreterare Charlotte Mäkelä
HandiCampen, mån-tis kl. 9-15, ons kl. 9-12
Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
E-post: horselforeningen@handicampen.ax
Hemsida: www.handicampen.ax/horsel

Rådgivning i kommunerna:

Brändö RDG: 56 115 eller 040 527 1899
Eckerö RDG: 38 362 eller 0457 313 5822
Föglö RDG: 50 113 eller 0400 780 233
Hammarlands RDG: 36 151 eller 0457 526 7341
Jomala RDG: 31 124 eller 0457 526 7344

Lemlands RDG: 34 106 eller 0457 526 7340
Godby HSV:
Finström: 432 339 eller 0457 5483 901
Saltvik: 432 331 eller 0457 526 7342
Godby HC: 43 230
Godby RDG: 432 328
Kumlinge RDG: 55 511 eller 040 755 0259
Kökar: 55 726 eller 040 732 6985
Sottunga: 55 182 eller 040 591 6426
Sund/Geta: 432 360 eller 0457 524 4150
Vårdö RDG: 47 655 eller 0457 524 410

Ålands polismyndighet

Strandgatan 27
PB 73
22101 Mariehamn
Tel. * 527100
Fax 19044
E-post: aland.polismyndighet@aland.polis.fi
Hemsida: www.polis.fi

Ålands rättshjälpsbyrå / Allmän intressebevakning

Torggatan 26 A, 22100 Mariehamn
Tel. 010 366 1800
Fax 010 366 1809
E-post:
Rättshjälpsbyrån: aland.rattshjalp@om.fi
Allmän intressebevakning: aland.ib@om.fi

Ålands Skattebyrå

Statens Ämbetshus
PB 44, Torggatan 16
22101 Mariehamn
Tel. * 634 200
Information och blanketter från hemsidan: www.vero.fi

Ålands Synskadade r.f.

Organisationssekreterare Erika Strömberg
Ankaret, måndag kl. 9-12
Johannebovägen 7
22100 Mariehamn
Tfn. 19 670 eller 0457 343 8950
HandiCampen, tors-fre kl. 9-15
Skarpansvägen 30
22100 Mariehamn
Tfn. 527 362 eller 0457 343 8950
E-post: aland.syn@aland.net
Hemsida: www.handicampen.ax/syn

Guiden kan beställas från

Ålands handikappförbund r.f.

Kansli: HandiCampen
Skarpansvägen 30
22100 MARIEHAMN

Telefon: 018-527 360

E-post: info@handicampen.ax
Öppet: måndag-fredag kl. 9-15.

Pris: Medlemmar 5 €, övriga 10 €

Guiden kan även läsas i Word- och PDF-format
på vår hemsida www.handicampen.ax
- klicka vidare på "LÄNKAR/DOK".

